

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 3/2020

ISSN 1731-030X

W numerze:

Janusz Nowak

Uwagi dotyczące ewolucji skargi
na czynność komornika z art. 767 k.p.c.

Svetlana Belikova

Participation of the Prosecutor the Executive
Management of Ukraine Under Current Conditions

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGŁĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR PROWADZĄCY I JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Mgr Magdalena Ruzicka

RADA NAUKOWA

PRZEWODNICZĄCY

Prof. dr hab. Janusz Jankowski

CZŁONKOWIE

Członkowie:

Dr Elena Borisova

Prof. dr Laura Ervo

Prof. dr hab. Svetlana Fursa

Prof. dr Yevhen Fursa

Prof. Viktória Harsági

Prof. dr hab. Andrzej Jakubecki

Prof. dr Johann Kindl

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. dr Álvaro Pérez Ragone

Prof. Joan Picó i Junoy

Prof. Ricardo Sichel

Dr John Sorabji

Dr hab. Dmitriy Toumanov

Dr hab. Vladimir Yarkov

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Prof. UŁ dr hab. Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. O.P Jindal Global University (Indie) dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Prof. UW dr hab. Izabella Gil

Prof. UAM dr hab. Andrzej Jarocho

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 600 egz.

Sopot 2020

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

Sekretarz redakcji: Magdalena Ruzicka

Kontakt mailowy do red. prowadzącego: magdalena.ruzicka@currenda.pl

tel.: 664 962 310; 58 550 38 75

www.sklep.currenda.pl

www.currenda.pl/przeglad

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 7 Uwagi dotyczące ewolucji skargi na czynność komornika z art. 767 k.p.c.**
Comments on the Evolution of the Complaint on the Action of the Bailiff Under Art. 767 k.p.c.
dr Janusz Nowak
- 21 Możliwość obciążenia komornika kosztami postępowania skargowego – wybrane zagadnienia na tle wykładni art. 767 § 6 k.p.c.**
Possibility to Charge a Bailiff with Costs of Complaint Procedure – Selected Issues in View of the Interpretation of Art. 767 § 6 Code of Civil Procedure
Marek Lewandowski, sędzia Sądu Okręgowego w Toruniu
- 33 Participation of the Prosecutor the Executive Management of Ukraine Under Current Conditions**
Udział prokuratora w postępowaniach egzekucyjnych zgodnie z obecnym stanem prawnym na Ukrainie
Svetlana Belikova, Head of the Department for the Training of Prosecutors in the Representation of State Interests in the Court of the Institute for Special Training of the National Academy of Prosecution of Ukraine, Candidate of Law, Senior Counselor of Justice, Kiev, Ukraine

KOMENTARZE

- 55 Oszacowanie wartości zajętej ruchomości. Komentarz do art. 853 k.p.c. zmodyfikowanego ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych**
Estimation of the Value of Seized Movable Property. Comment on art. 853 of the Code of Civil Procedures Amended with the Act Dated 22nd of March 2018 on Bailiffs
dr hab. prof. UŁ Ireneusz Kunicki, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Sądowe postępowanie egzekucyjne.

Nowe rozwiązania prawne”, Kraków, 29 listopada 2019 r.

Report of the National Scientific Conference ‘Court Enforcement Proceedings. New Legal Solutions’, Cracow, 29 November 2019

dr Joanna Derlatka, adiunkt w Zakładzie Prawa Cywilnego i Prawa Pracy WPAiZ Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach; adwokat

Idealne rozwiązanie na wykłady i szkolenia

Przepisy z miejscem
na nanoszenie uwag

**Ustawa z dnia 22 marca 2018 r.
o komornikach sądowych**
(Dz. U. z 2018 r. poz. 771 z późn. zm.)

**Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r.
o kosztach komorniczych**
(Dz. U. z 2018 r., poz. 770 z późn. zm.)

Nie zwlekaj i odwiedź
stronę Wydawnictwa Currenda

www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Uwagi dotyczące ewolucji skargi na czynność komornika z art. 767 k.p.c.**

Skarga na czynność komornika jest jedną z ważniejszych instytucji sądowego postępowania egzekucyjnego. W ostatnich latach w tej instytucji dokonano licznych zmian. Regulacje te były spowodowane wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych oraz nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego, która weszła w życie z dniem 8 września 2016 r. Autor artykułu dokonuje analizy zmian wprowadzonych na przestrzeni ostatnich kilku lat pod względem funkcji, jakie powinna spełniać instytucja skargi na czynność komornika. Przeprowadzone rozważania umożliwiły postawienie postulatów de lege ferenda, których realizacja pozytywnie wpłynie na przebieg sądowego postępowania egzekucyjnego.

Słowa kluczowe: skarga na czynność komornika, czynność komornika, art. 767 k.p.c., ewolucja skargi na czynność komornika

SUMMARY **Comments on the Evolution of the Complaint on the Action of the Bailiff Under Art. 767 k.p.c.**

A complaint against a bailiff's action is one of the most important institutions of court enforcement proceedings. In recent years, many changes have been made in this institution. These changes were caused by the entry into force on 1 January 2019 of the Act dated 22nd of March 2018 on court bailiffs and the amendment to the Code of Civil Procedure, which entered into force on September 8, 2016. The author of the article analyzes changes in this institution introduced in the last few years in terms of the functions that should be met by the institution of the complaint on the action of the bailiff. The analysis of changes made it possible to place de lege ferenda postulates whose implementation will positively influence the course of the court enforcement proceedings.

Keywords: complaint on the action of the bailiff, bailiff's action, art. 767 k.p.c., evolution of the complaint on the action of the bailiff

Uwagi dotyczące ewolucji skargi na czynność komornika z art. 767 k.p.c.

I. Wprowadzenie

Skarga na czynność komornika jest jedną z ważniejszych instytucji sądowego postępowania egzekucyjnego¹. W ostatnich latach w tej instytucji dokonano licznych zmian. Regulacje te były spowodowane wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych² oraz nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego³, która weszła w życie z dniem 8 września 2016 r. Należy zatem dokonać analizy zmian w instytucji skargi na czynność komornika wprowadzonych na przestrzeni ostatnich kilku lat pod względem funkcji, jakie powinna spełniać ta instytucja. Umożliwi to postawienie postulatów *de lege ferenda*, których realizacja pozytywnie wpłynie na przebieg sądowego postępowania egzekucyjnego.

¹ Artykuł stanowi rozszerzoną wersję referatu *Funkcje skargi na czynność komornika sądowego* wygłoszonego przez autora w trakcie Ogólnopolskiej konferencji naukowej „Środki zaskarżenia w postępowaniu cywilnym”, w dniu 1 marca 2019 r. w Lublinie.

² Dz.U. z 2018 r., poz. 771 ze zm.; dalej: u.k.s.

³ Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311).

2. Funkcja skargi na czynność komornika

Skargę na czynność komornika zalicza się do szczególnych środków zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym⁴. W doktrynie wskazuje się, że skarga z art. 767 k.p.c.⁵ jest środkiem prawnym służącym weryfikacji czynności komornika pod względem ich zgodności z przepisami odnoszącymi się do postępowania egzekucyjnego⁶. Instytucja ta służy eliminacji czynności komornika sądowego, które zostały dokonane z naruszeniem przepisów proceduralnych⁷. Sprowadza się więc ona do korygowania ewentualnych błędów zaistniałych w trakcie postępowania egzekucyjnego. Należy uznać, że podstawową funkcją skargi na czynność komornika z art. 767 k.p.c. jest korygowanie uchybień wynikających z niewłaściwego zastosowania przepisów prawa bądź też z bezczynności komornika⁸. Funkcja korygująca jest zatem bez wątpienia podstawową funkcją skargi z art. 767 k.p.c. Należy jednak zaznaczyć, że skarga na czynność komornika może spełniać również inne funkcje.

Szczególnie istotną funkcją skargi na czynność komornika jest zabezpieczenie przez ustawodawcę prawidłowego przebiegu egzekucji sądowej oraz zapewnienie stronom postępowania poczucia gwarancji ich praw. Ta funkcja ma więc wpływ na prawidłowe kształtowanie się odpowiednich postaw emocjonalnych stron i innych uczestników postępowania egzekucyjnego. Strona, która ma zagwarantowaną możliwość zaskarżenia czynności komornika sądowego, będzie miała poczucie większej pewności w stosunku do prawa, jak i komornika. Skarga więc, poprzez oddziaływanie na emocje stron i uczestników postępowania egzekucyjnego, przyczynia się do wzrostu zaufania względem jego rzetelności, a tym

⁴ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 730–1217*, t. 2, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015, s. 167.

⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.); dalej: k.p.c.

⁶ S. Cieślak, *op. cit.*, s. 171.

⁷ A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 221.

⁸ Dla ułatwienia dalszego wywodu autor niniejszego artykułu do określenia tejże funkcji będzie posługiwał się terminem „funkcja korygująca”.

samym może przyczynić się do większej aktywności i pewności stron w postępowaniu egzekucyjnym. Warto przykładowo wskazać, że dłużnik przekonany, iż nie istnieje możliwość zaskarżenia czynności komornika, bywa bardziej skłonny do podejmowania działań utrudniających przebieg postępowania egzekucyjnego. Wynika to z przeświadczenia, że w przypadku naruszenia przez komornika sądowego norm prawnych, dłużnik nie będzie miał zapewnionej możliwości przeciwdziałania takim praktykom. Natomiast w sytuacji, kiedy istnieje instytucja skargi na czynność komornika, dłużnik przekonany, że ewentualne nieprawidłowości w przebiegu postępowania będą korygowane, posiada większe poczucie bezpieczeństwa oraz tego, iż nie zostaną naruszone ograniczenia egzekucji. Z tej perspektywy widać, że skarga na czynność komornika pełni także ważną funkcję polegającą na rozładowaniu napięć potencjalnie wynikających z działań komornika sądowego, oraz na zwiększeniu zaufania względem prawa⁹.

Instytucja skargi umożliwia również względnie szybką korektę błędnych działań komornika sądowego. W przypadku braku skargi z art. 767 k.p.c., komornik sądowy prawdopodobnie z opóźnieniem ponosiłby konsekwencje swoich błędnych działań. Negatywne skutki takich czynności mogłyby być nieporównywalnie większe niż przy ich względnie szybkiej weryfikacji w trybie art. 767 k.p.c. Należy zatem uznać, że istnienie skargi na czynność komornika ma również pozytywny wpływ na pracę komorników. Jest to istotne w sytuacjach braku pewności rozumienia prawa bądź rozbieżności w jego interpretacji. W takim wypadku sąd, korygując czynności komornika, umożliwia mu uniknięcie znacznie bardziej dotkliwych dla niego konsekwencji¹⁰.

Należy więc uznać, że poza podstawową funkcją skargi z art. 767 k.p.c., jaką jest funkcja korygująca, istnieje jeszcze funkcja ochrony komornika oraz funkcja zapewnienia poczucia bezpieczeństwa dłużnikowi.

⁹ Dla ułatwienia dalszego wywodu autor niniejszego artykułu do określenia opisywanej funkcji będzie posługiwał się terminem „funkcja zapewnienia poczucia bezpieczeństwa”.

¹⁰ Dla ułatwienia dalszego wywodu autor niniejszego artykułu do określenia tejże funkcji będzie posługiwał się terminem „funkcja ochrony komornika”.

3. Warunki realizacji funkcji skargi na czynność komornika

Prawidłowe funkcjonowanie instytucji skargi na czynność komornika wymaga spełnienia warunków koniecznych do realizacji funkcji tej skargi. Niezrealizowanie tychże warunków może doprowadzić do tego, że skarga z art. 767 k.p.c. będzie instytucją służącą do powstrzymania biegu sądowego postępowania egzekucyjnego, a nie do jego korygowania.

Za pierwszy warunek prawidłowego funkcjonowania skargi na czynność komornika należy uznać szybkość i sprawność rozpatrzenia skargi¹¹. Skarga, której rozstrzygnięcie przeciąga się w czasie, paraliżuje przebieg całego postępowania egzekucyjnego¹². Stwarza to zagrożenie, że w przypadku braku sprawnego i szybkiego rozstrzygnięcia skarg na czynność komornika, dłużnik poprzez sporządzanie coraz to nowych skarg, może doprowadzić do wstrzymania całego postępowania egzekucyjnego. Przykładowo, składanie skargi tuż przed licytacją wraz z wnioskiem o zawieszenie egzekucji do czasu rozpatrzenia skargi może faktycznie uniemożliwić przeprowadzenie licytacji w wyznaczonym terminie. Taka praktyka znacząco utrudnia bądź też uniemożliwia prowadzenie skutecznej egzekucji. Ponadto brak szybkiego i sprawnego rozstrzygnięcia skarg z art. 767 k.p.c. może w konsekwencji całkowicie przekreślić realizację funkcji zapewnienia poczucia bezpieczeństwa, gdy u strony składającej skargę na czynność komornika pojawi się przekonanie, że w przypadku naruszenia przez komornika sądowego norm

¹¹ Szybkość rozstrzygnięcia skargi może mieć szczególnie duże znaczenie w egzekucji z ruchomości w kontekście art. 845 § 2³ k.p.c. Po rozstrzygnięciu skargi na czynność komornika może bowiem być również konieczne rozstrzygnięcie powództwa przeciwegzekucyjnego. W sytuacji długotrwałego rozstrzygnięcia skargi i równie powolnego rozstrzygnięcia powództwa, o czym mowa w art. 841 § 1 k.p.c., czas, który upłynie od chwili zajęcia, może być na tyle długi, że dojdzie do znacznego spadku wartości zajętej ruchomości.

¹² Należy tutaj zaznaczyć, że choć skarga z art. 767 k.p.c. nie powoduje zawieszenia postępowania egzekucyjnego, to sąd na wniosek może zawiesić egzekucję do czasu rozstrzygnięcia skargi. Ponadto już samo przekazywanie akt do sądu w celu rozstrzygnięcia skargi w praktyce może znacząco utrudnić prowadzenie egzekucji.

prawnych, strona ta nie będzie miała zapewnionej prawnej możliwości szybkiego i skutecznego przeciwdziałania takim praktykom¹³.

Kolejnym ważnym wymogiem realizacji funkcji skargi na czynność komornika jest przyjęcie rozwiązań prawnych uniemożliwiających nadużywanie tej instytucji. Zbytne rozszerzenie możliwości składania skargi doprowadzi bowiem do sytuacji, w których będzie ona wykorzystywana do utrudniania prowadzenia egzekucji sądowej. Składanie skarg na każde działanie podejmowane przez komornika może w łatwy sposób sparaliżować postępowanie egzekucyjne poprzez konieczność ciągłego rozstrzygania takich skarg, co opóźni z kolei przebieg określonych czynności w postępowaniu egzekucyjnym. Konieczne jest więc ograniczenie katalogu działań, co do których możliwe jest złożenie skargi z art. 767 k.p.c. Zmniejszy to liczbę zbędnych, niemających żadnych podstaw skarg. Bezzasadne skargi są bowiem przyczyną zbytecznego przeciążenia sądów, które nie są w stanie szybko i efektywnie rozstrzygać skarg, w tym także skarg zasadnych merytorycznie¹⁴.

Kolejnym warunkiem prawidłowej realizacji funkcji skargi na czynność komornika jest zagwarantowanie zrozumiałości i czytelności skarg. W praktyce często się zdarza, że skargi są źle sformułowane, niezrozumiałe i niespójne merytorycznie. Znacząco utrudnia to realizację funkcji skargi, ponieważ dochodzi wówczas do sytuacji, że osoba, której prawa zostały naruszone, z powodu braku wiedzy konstruuje niejasną i niespójną merytorycznie skargę¹⁵. W efekcie skarga ta nie zostaje uznana za zasadną.

Podsumowując tę część rozważań, należy zaznaczyć, że skarga na czynność komornika z art. 767 k.p.c. powinna spełniać trzy podstawowe warunki: szybkości rozstrzygania skargi, ograniczoności skargi oraz

¹³ Dla ułatwienia zrozumienia wyводу, w dalszej części artykułu autor do określenia tego typu wymagań będzie używał sformułowania „warunek szybkości rozstrzygania skargi”.

¹⁴ W dalszej części artykułu dla określenia tych wymogów autor będzie posługiwał się sformułowaniem „warunek ograniczoności skargi”.

¹⁵ W dalszej części autor niniejszego artykułu dla określenia tego warunku będzie posługiwał się sformułowaniem „warunek zrozumiałości skargi”.

zrozumiałości skargi. Spełnienie tych warunków umożliwia realizację funkcji skargi na czynność komornika.

4. Skarga na czynność komornika w stanie prawnym obowiązującym do dnia 7 września 2016 r.

W stanie prawnym obowiązującym do dnia 7 września 2016 r., zgodnie z art. 767 § 1 k.p.c., na czynność komornika przysługiwała skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowiła inaczej. Dotyczyło to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Do rozpoznania takiej skargi właściwy był sąd, przy którym działał komornik. Jeżeli do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną, skargę rozpoznawał sąd, który byłby właściwy według ogólnych zasad. Skargę mogła złożyć strona lub inna osoba, której prawa zostały przez czynność lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone¹⁶. Oznacza to, że skargę mogły wnieść nie tylko strony i uczestnicy postępowania, ale również osoby trzecie, jeżeli wykazały interes prawny w zaskarżeniu, będący przesłanką ich legitymacji¹⁷. Jak wskazuje się w doktrynie, legitymację czynną ma każda osoba, jeśli czynność komornika sądowego narusza jej prawa bądź im zagraża¹⁸.

Skarga na czynność komornika powinna spełniać wymagania pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również zawierać wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem¹⁹.

Skargę wnosiło się do sądu w terminie tygodniowym od dnia czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była

¹⁶ Art. 767 § 2 k.p.c.

¹⁷ M. Romańska, O. Leśniak, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2016, s. 807.

¹⁸ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506–1217*, wyd. 3, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2015, s. 524.

¹⁹ Art. 767 § 3 k.p.c.

o jej terminie zawiadomiona. Natomiast w innych wypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynności komornika naruszone bądź zagrożone, a przy braku zawiadomienia – od dnia dowiedzenia się przez skarżącego o dokonanej czynności. Skargę na zaniechanie przez komornika czynności wносиło się w terminie tygodniowym od dnia, w którym czynność powinna być dokonana. Odpis skargi sąd przysyłał komornikowi, który w terminie trzech dni sporządzał na piśmie uzasadnienie dokonania zaskarżonej czynności lub przyczyn jej zaniechania oraz przekazywał je wraz z aktami sprawy do sądu, do którego skargę wniesiono, chyba że komornik skargę w całości uwzględnił, o czym zawiadamiał sąd i skarżącego oraz zainteresowanych, których dotyczyło uwzględnienie skargi²⁰.

5. Skarga na czynność komornika w stanie prawnym obowiązującym od dnia 8 września 2016 r.

Wejście w życie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw²¹ spowodowało zmiany w art. 767 k.p.c. Szczególnie istotna była zmiana dotycząca organu, do którego składa się skargę. Od dnia 8 września 2016 r. skargę na czynność komornika wnosi się do sądu rejonowego za pośrednictwem tegoż komornika. W ocenie autora niniejszego artykułu regulacja ta przyczyniła się do zdynamizowania rozstrzygania skargi na czynność komornika²². We wcześniejszym stanie prawnym sąd, po wniesieniu do niego skargi, musiał ją odesłać do komornika, który był zobowiązany do ustosunkowania się do niej

²⁰ Art. 767 § 4 k.p.c.

²¹ Dz.U. z 2015 r., poz. 1311.

²² Warto tutaj rozważyć sytuację, w której skarga w stanie prawnym obowiązującym od dnia 8 września 2016 r. została złożona do sądu zamiast do komornika. W takim wypadku strona składająca skargę nie uchybi wskazanemu w art. 767 k.p.c. terminowi wyłącznie w sytuacji, gdy sąd przekaze skargę do komornika w terminie siedmiu dni od zaskarżonej czynności. (zob. A. Grajewski, *Skarga na czynność komornika – problemy intertemporalne*, PPE 2017, nr 8, s. 48–49).

w terminie trzech dni. Natomiast komornik, w przypadku nieuwzględnienia skargi, zwracał ją do sądu wraz z uzasadnieniem zaskarżonej czynności oraz aktami sprawy. Powodowało to przedłużenie przebiegu rozstrzygania skargi poprzez zbyteczne jej przesyłanie między komornikiem a sądem. Wskazanie komornika jako organu właściwego do wniesienia do niego skargi umożliwia szybsze ustosunkowanie się przez komornika do tej skargi. Zmianę tę należy zatem uznać za korzystną z perspektywy spełnienia warunku szybkości rozstrzygania skargi. Ponadto składanie skargi do sądu za pośrednictwem komornika jest uzasadnione również w odniesieniu do funkcji korygującej skargi, ponieważ daje komornikowi możliwość szybszego jej uznania. Dzięki temu korekta zaskarżonej czynności może nastąpić od razu po wpłynięciu skargi.

Od dnia 8 września 2016 r. skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług²³. Również tę zmianę należy ocenić pozytywnie. Zmniejsza ona bowiem ryzyko stosowania instytucji skargi w celu hamowania przebiegu postępowania egzekucyjnego. W ocenie autora niniejszego artykułu ograniczenie katalogu czynności komornika, co do których możliwe jest wniesienie skargi, wpływa korzystnie na spełnienie warunku ograniczoności skargi.

6. Skarga na czynność komornika w stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 2019 r.

Wejście w życie u.k.s. nadało art. 767 § 1 k.p.c. odmienne od dotychczasowego brzmienie. Od dnia 1 stycznia 2019 r. na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę

²³ Art. 767 § 1 k.p.c.

kancelarii komornika²⁴. Dotychczas skargi na czynności komornika rozstrzygał sąd właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika. Dokonano zatem zmiany właściwości sądu w odniesieniu do spraw spoza właściwości ogólnej komornika. Zważywszy na to, że skarga jest składana do sądu za pośrednictwem komornika, nie wydaje się, by zmiana ta znacząco przyczyniła się do spełnienia warunku zrozumiałości funkcjonowania skargi²⁵. Może ona mieć jednak pewne pozytywne konsekwencje w postaci ułatwienia sądowi sprawowania nadzoru nad komornikiem.

Od dnia 1 stycznia 2019 r., zgodnie z art. 767 § 3¹ k.p.c., skarga może być wniesiona na urzędowym formularzu. Komornik doręcza urzędowy formularz skargi dłużnikowi przy pierwszej czynności egzekucyjnej oraz stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią, chyba że czynność ta podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej²⁶. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa wzór i sposób udostępniania urzędowego formularza skargi, mając na względzie ustawowe wymagania przewidziane dla tego pisma, potrzebę zamieszczenia niezbędnych pouczeń co do sposobu wypełniania formularza, wnoszenia pisma i skutków niedostosowania go do ustawowych wymagań, a także konieczność bezpłatnego udostępniania formularzy w kancelariach komorniczych, siedzibach sądów oraz sieci internet w formie pozwalającej na dogodną edycję treści formularza²⁷. Wprowadzenie urzędowego formularza skargi z założenia miało przyczynić się do ułatwienia stronom wnoszenia skarg na czynności komornika. W praktyce formularz ten może być jednak dla wielu dłużników

²⁴ Stosownie do art. 298 ust. 4 u.k.s., do skarg składanych po dniu wejścia w życie u.k.s. stosuje się przepis art. 767 § 5 k.p.c. ustawy zmienianej w art. 261 u.k.s., z tym że skargi dotyczące postępowań egzekucyjnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie u.k.s. komornik – w przypadku braku podstaw do ich uwzględnienia – przekazuje sądowi właściwemu zgodnie z przepisami dotychczasowymi. Oznacza to, że w przypadku złożenia skargi w postępowaniu wszczętym do dnia 31 grudnia 2018 r., zastosowanie będą miały dotychczas obowiązujące regulacje w odniesieniu do sądu właściwego do rozstrzygnięcia skargi.

²⁵ Odmienne: M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwersa, Warszawa 2019, s. 783.

²⁶ Art. 767 § 3² k.p.c.

²⁷ Art. 767 § 3³ k.p.c.

niezrozumiały. Niemniej, sama koncepcja istnienia takiego formularza zmierza do spełnienia warunku czytelności skargi²⁸. Przyczynia się także do zwiększenia realizacji funkcji zapewnienia poczucia bezpieczeństwa, ponieważ z założenia ma ułatwiać stronom składanie skargi²⁹. Jednocześnie istnienie formularza może pozytywnie wpłynąć na realizację warunku zrozumiałości skargi³⁰.

Kolejna zmiana wiąże się z tym, że w sytuacji stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika, sąd – uwzględniając skargę – stosownie do okoliczności może obciążyć komornika kosztami postępowania wywołanego skargą. Na postanowienie sądu stronom oraz komornikowi przysługuje zażalenie³¹. W tym przypadku uzasadnione wątpliwości mogą budzić mało precyzyjne sformułowania „stosownie do okoliczności” czy „w przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika”. Niemniej jednak, zmiana ta wydaje się wpływać na realizację funkcji zapewnienia poczucia bezpieczeństwa³².

7. Postulaty *de lege ferenda*

W celu spełnienia warunków koniecznych do prawidłowej realizacji funkcji skargi na czynność komornika należy podnieść postulat *de lege*

²⁸ Warto zauważyć, że wypełniając poszczególne rubryki w formularzu skargi, dłużnik (bądź inna osoba składająca skargę) musi doprecyzować swoją skargę, przez będzie ona bardziej czytelna i zrozumiała, niż w przypadku sporządzenia jej bez użycia formularza.

²⁹ Wskazuje się, że regulacja ta ma na celu ułatwienie stronom dostępu do sądu, ponieważ dotychczas wiele skarg na czynność komornika było odrzucanych ze względów formalnych (zob. M. Klonowski, *op. cit.*, s. 784).

³⁰ W doktrynie istnieje uzasadniony pogląd, że wnoszenie skargi na urzędowym formularzu ma charakter fakultatywny, natomiast do wymogów formalnych skargi znajduje zastosowanie art. 130¹ § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (zob. J. Derlatka, *Skarga na czynność komornika sądowego w nowej przestrzeni prawnej – zagadnienia wybrane*, PPE 2018, nr 10, s. 56).

³¹ Art. 767 § 6 k.p.c.

³² Art. 767 § 6 k.p.c. bywa krytykowany ze względu na fakt, że nakłada na komorników sądowych odpowiedzialność materialną za wynik postępowania zainicjowanego wniesieniem skargi (zob. A. Cudak, *Zmiany w przepisach o skardze na czynność komornika obowiązujące od 1 stycznia 2019 r.* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 565).

ferenda ograniczenia czasu, w którym sąd będzie rozstrzygał taką skargę. Przewlekłe rozstrzyganie skargi może bowiem paraliżować przebieg całego postępowania egzekucyjnego, a przez to stać się narzędziem uniemożliwiającym przeprowadzanie egzekucji.

Tygodniowy termin, o którym mowa w art. 767² § 1 k.p.c., jest jedynie terminem instrukcyjnym³³. W praktyce nie przyczynia się on znacząco do spełnienia warunku szybkości rozstrzygania skargi. Należy więc podnieść postulat wprowadzenia tygodniowego terminu do rozstrzygnięcia przez sąd skargi, który nie będzie wyłącznie terminem instrukcyjnym. Umożliwi to spełnienie warunku szybkości rozstrzygania skargi. Zasadne jest również wprowadzenie dodatkowej regulacji w odniesieniu do spraw szczególnie skomplikowanych, zgodnie z którą możliwe byłoby przedłużenie tygodniowego terminu o kolejne dwa tygodnie. Ograniczenie czasowe rozstrzygania skargi wydaje się jednak konieczne ze względu na to, że w praktyce skargi często rozpatrywane są w terminach znacząco przekraczających instrukcyjny termin jednego tygodnia. Warto w tym miejscu również zaznaczyć, że komornicy dysponują trzema dniami na ustosunkowanie się do skargi. Brak jest zatem przesłanek wskazujących na to, by sąd potrzebował na to więcej czasu. Zwłaszcza że obecnie komornik, przekazując sprawę do sądu, musi dokładnie wskazać karty w aktach sprawy, na których znajdują się niezbędne do rozpatrzenia skargi informacje³⁴.

³³ W tym miejscu warto zauważyć, że w odniesieniu do stanu prawnego obowiązującego do dnia 7 września 2016 r. wskazywano, iż zachowanie wynikającego z art. 767² § 1 k.p.c. tygodniowego terminu w praktyce jest mało prawdopodobne, ponieważ po rozpoczęciu biegu terminu sąd przesyła skargę do komornika, który ma trzy dni na ustosunkowanie się do niej (zob. S. Cieślak, *op. cit.*, s. 177). Należy jednak zaznaczyć, że zmiany wynikające z art. 767 k.p.c., które weszły w życie od dnia 8 września 2016 r., znacząco ułatwiły zachowanie terminu wynikającego z art. 767² § 1 k.p.c., ponieważ obecnie bieg tego terminu rozpoczyna się dopiero wraz z wpływieniem skargi do sądu z uzasadnieniem i aktami sprawy.

³⁴ Zob. § 23 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2517).

8. Podsumowanie

W ocenie autora niniejszego opracowania skarga na czynność komornika z art. 767 k.p.c. spełnia trzy funkcje: korygującą, ochrony komornika oraz zapewnienia poczucia bezpieczeństwa. Realizacja tych funkcji wymaga jednak spełnienia określonych wymogów, które stanowią warunek *sine qua non* prawidłowego funkcjonowania skargi na czynność komornika. W tym celu konieczne jest postawienie postulatu *de lege ferenda* dotyczącego ograniczenia czasu rozstrzygania skargi. Postulat ten jest korzystny z punktu widzenia realizacji funkcji skargi oraz spełnienia wymienionych w niniejszym opracowaniu warunków. Wskazane zmiany mogą mieć pozytywny wpływ na przebieg sądowego postępowania egzekucyjnego oraz na właściwą realizację przez instytucję skargi z art. 767 k.p.c. jej funkcji.

STRESZCZENIE **Możliwość obciążenia komornika kosztami postępowania skargowego – wybrane zagadnienia na tle wykładni art. 767 § 6 k.p.c.**

W uzasadnieniu projektu ustawy o komornikach sądowych wskazano, że wprowadzenie możliwości obciążenia komornika kosztami postępowania skargowego, przewidziane w art. 767 § 6 k.p.c., powinno skłonić komorników do większej odpowiedzialności za podejmowane czynności. Ponadto wyeliminuje to sytuację, w których w razie uwzględnienia skargi na czynność dokonaną z oczywistym naruszeniem prawa, mimo braku odpowiedzialności stron za jej przebieg (a nawet w razie, gdy czynność została podjęta wbrew wnioskowi stron), uczestnik musiał zwracać skarżącemu koszty postępowania zainicjowanego wniesieniem skargi, a komornik nie ponosił za swoje działania żadnej odpowiedzialności.

Przedmiotem opracowania jest krytyczna ocena przyjętego przez ustawodawcę rozwiązania, przewidującego odpowiedzialność materialną komornika za wynik postępowania skargowego. Zdaniem autora rozwiązanie to narusza podstawowe zasady systemu postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych. Poza tym opiera się ono na błędnym założeniu, że w dotychczasowym modelu postępowania egzekucyjnego komornik nie ponosił żadnej odpowiedzialności za czynności dokonane z oczywistym naruszeniem prawa.

Słowa kluczowe: skarga na czynności komornika, koszty postępowania skargowego, odpowiedzialność komornika

SUMMARY **Possibility to Charge a Bailiff with Costs of Complaint Procedure – Selected Issues in View of the Interpretation of Art. 767 § 6 Code of Civil Procedure**

The justification of the Bill of the Act on Bailiffs indicates that the introduction of the option to charge a bailiff with costs of a complaint procedure, as provided for in art. 767 § 6 of the Code of Civil Procedures, should induce bailiffs to become more responsible for actions they take. Moreover, it will eliminate situations where, if a complaint is granted against an action taken with the obvious violation of law, despite no responsibilities of parties for its course (even if an action

was taken against petitions of parties), a party had to reimburse to a complainant the costs of procedures initiated with a complaint, while a bailiff incurred no liability for his actions.

The paper assesses critically the solution adopted by the legislator, which provides for the material liability of a bailiff for the result of complaint procedures. According to the author, this solution violates the basic principles of the system of enforcement proceedings in civil cases. Moreover, it is based on an erroneous assumption that in the present model of enforcement proceedings a bailiff carries no responsibility for obvious violations of law.

Keywords: *complaint against actions of a bailiff, costs of complaint proceedings, responsibility of a bailiff*

Możliwość obciążenia komornika kosztami postępowania skargowego – wybrane zagadnienia na tle wykładni art. 767 § 6 k.p.c.

I. Wprowadzenie

W uzasadnieniu projektu ustawy o komornikach sądowych wskazano, że wprowadzenie możliwości obciążenia komornika kosztami postępowania skargowego przewidziane w art. 767 § 6 k.p.c. „powinno skłonić komorników do większej odpowiedzialności za podejmowane czynności. Wyeliminuje to zarazem sytuacje, w których w razie uwzględnienia skargi na czynność dokonaną z oczywistym naruszeniem prawa, mimo braku odpowiedzialności stron za jej przebieg (a nawet w razie, gdy czynność została podjęta wbrew wnioskowi stron), uczestnik musiał zwracać skarżącemu koszty postępowania zainicjowanego wniesieniem skargi, a komornik nie ponosił za swoje działania żadnej odpowiedzialności”. Zdaniem projektodawcy „powyższe rozwiązanie jest skorelowane ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania

cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹, zgodnie z którymi skargę wnosi się do komornika, a ten będzie miał możliwość jej uwzględnienia bez przekazywania akt do sądu (art. 767 § 5 k.p.c.). Wobec tego obciążenie komornika kosztami, w myśl proponowanych rozwiązań, będzie miało miejsce jedynie w szczególnych przypadkach, w których komornik, znając stanowisko stron i mając możliwość skorygowania swoich działań, nie skorzysta z tej możliwości².

Na etapie konsultacji społecznych zamiar wprowadzenia § 6 w art. 767 k.p.c. spotkał się ogólnie z negatywną oceną różnych środowisk opiniodawczych. W doktrynie prawa procesowego najobszerniejszą krytyczną ocenę proponowanego rozwiązania przedstawił I. Kunicki³, który zgłosił liczne zastrzeżenia co do projektowanej regulacji. Pomimo tych uwag przepis art. 767 § 6 k.p.c. zaczął obowiązywać od dnia 1 stycznia 2019 r., tj. z chwilą wejścia w życie większości przepisów ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych⁴.

2. Analiza przyjętego rozwiązania

W myśl analizowanego przepisu sąd może obciążyć komornika kosztami postępowania skargowego, jeśli:

- uwzględni skargę na jego czynność lub zaniechanie dokonania czynności;
- stwierdzi oczywiste naruszenia prawa przez komornika;
- przemawiają za tym okoliczności sprawy.

Należy zaznaczyć, że obciążenie komornika kosztami postępowania skargowego ma charakter fakultatywny. Jak wynika z treści analizowanego przepisu, na sądzie nie spoczywa obowiązek obciążenia komornika

¹ Dz.U. poz. 1311 z późn. zm.

² Zob. uzasadnienie projektu ustawy o komornikach sądowych, druk sejmowy Sejmu VIII Kadencji nr 1582, cz. I, s. 143–144.

³ Zob. I. Kunicki, *Opinia do art. 181 oraz niektórych innych przepisów projektu ustawy o komornikach sądowych*. Tekst dostępny na stronie internetowej: <https://www.komornik.pl/wp-content/uploads/2016/12/Opinia-na-temat-ustawy-o-komornikach-s%c4%85dowych-15-grudnia-2016.pdf>. (dostęp: 5.12.2019).

⁴ Dz.U. z 2018 r., poz. 771 ze zm.; dalej: u.k.s.

kosztami postępowania skargowego nawet w przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika. W takiej sytuacji powstaje natomiast obowiązek dokonania przez sąd sygnalizacji prezesowi właściwego sądu rejonowego na podstawie art. 166 ust. 2 u.k.s.⁵

Ustawodawca nie wymienił, choćby przykładowo, przypadków oczywistego naruszenia prawa przez komornika. Nie budzi jednak wątpliwości, że chodzi o kwalifikowany rodzaj naruszenia. W przypadku uchybienia „oczywistego” mowa o sytuacjach, które dostrzegalne są *prima facie* i nie wymagają dogłębnej analizy aspektów faktycznych i prawnych konkretnego zdarzenia. Oczywiste naruszenie przepisów ma miejsce wtedy, gdy komornik stosuje przepisy niezgodnie z powszechnie przyjmowanymi regułami wykładni prawa, jeżeli efekt stosowania tych reguł jest jednoznaczny. Oczywistym naruszeniem przepisów będzie też zastosowanie przepisu nieobowiązującego lub niezastosowanie przepisu, który nie został uchylony⁶.

3. Ograniczona możliwość dokonania przez komornika autoremedury

Obciążenie komornika kosztami postępowania skargowego nie wchodzi w grę, jeśli komornik uwzględni skargę w całości na podstawie art. 767 § 5 k.p.c. W przypadku zastosowania przez komornika autokontroli, opłata od skargi uiszczona przez skarżącego podlega zwrotowi przez sąd z urzędu jako nienależna, zaś o ewentualnych kosztach

⁵ Odmienne M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwersa, Warszawa 2019, s. 785, który uznał, że sąd korzystający z instytucji unormowanej w art. 767 § 6 k.p.c. powinien **co do zasady** (podkreślenie – M.L.) dokonać także sygnalizacji uchybień prezesowi właściwego sądu rejonowego.

⁶ Por. K. Flaga-Gieruszyńska, *Nadzór prezesa sądu rejonowego nad komornikiem sądowym* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 137; J. Misztal-Konecka, *Stwierdzenie oczywistego naruszenia prawa przez komornika* [w:] *Komornicy sądowi i egzekucja w nowej rzeczywistości prawnej*, pod red. R. Kulskiego, Sopot 2019, s. 96–97; M. Klonowski, *op. et loci cit.*

zastępstwa procesowego poniesionych w postępowaniu skargowym rozstrzygnięciu komornik w orzeczeniu kończącym postępowanie egzekucyjne.

Z treści art. 767 § 5 k.p.c. jednoznacznie wynika, że możliwość korygowania przez komornika swoich czynności w drodze autokontroli jest znacznie ograniczona. W szczególności komornik nie może wezwać skarżącego do uzupełnienia braków formalnych skargi; nie może jej także uwzględnić w całości, jeśli nie spełnia ona wymogów formalnych⁷. Ewentualną decyzję o uchyleniu w całości zaskarżonej czynności komornik musi podjąć w terminie 3 dni od dnia otrzymania skargi. Zawinione przez komornika niepodjęcie lub nieterminowe podjęcie czynności, o których mowa w art. 767 § 5 k.p.c., stanowi w świetle art. 222 pkt 6 u.k.s. przewinienie dyscyplinarne.

Obowiązek komornika niezwłocznego przekazania skargi sądowi wchodzi w grę także w sytuacji, kiedy skarga nie spełnia wymogów formalnych, w tym nie zawiera uzasadnienia. Przed przekazaniem skargi komornik nie może wezwać skarżącego do uzupełnienia braków formalnych skargi ani zobowiązać pozostałych uczestników postępowania do ustosunkowania się do jej treści. Dopiero sąd rozpoznający skargę jest uprawniony do podjęcia tych czynności i w konsekwencji tylko on może należycie ocenić zasadność skargi. Jednak w takiej sytuacji nie może jej zwrócić komornikowi w celu ponownego rozważenia autoremedury.

Nie można pominąć faktu, iż odpowiedzialność komornika za niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przewiduje *expressis verbis* art. 36 ust. 1 u.k.s. W przypadku oczywistego naruszenia prawa komornik może więc ponieść odpowiedzialność odszkodowawczą za wyrządzoną skarżącemu szkodę.

⁷ Tak też m.in. I. Kunicki, *Ustosunkowanie się komornika do skargi na jego czynności* [w:] *Srodki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, pod red. J. Misztal-Koneckiej, Sopot 2017, s. 59 i n.; odmiennie Ł. Kozłowski, *Skarga na czynności komornika – zagadnienia wybrane* [w:] *Kierunki zmian egzekucji sądowej*, pod red. P. Grzegorzcyka, M. Walasika, Sopot 2017, s. 53 i n.

4. Ocena przyjętego rozwiązania

Jak trafnie uznano w literaturze prawa procesowego, przyjęte przez ustawodawcę w analizowanym przepisie rozwiązanie, zgodnie z którym komornicy mogą ponosić odpowiedzialność materialną za wynik postępowania skargowego, nie jest uzasadnione⁸. Zdaniem J. Misztal-Koneckiej przyjęta „regulacja – niezależnie oczywiście od jej motywacji o charakterze społecznym – narusza podstawowe reguły systemu postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych. Do odmiennej konstatacji nie mogą prowadzić wskazania na potrzebę realizacji odpowiedzialności organu władzy publicznej za niezgodne z prawem działania lub też istnienie zbliżonej instytucji obciążenia organu administracji kosztami w postępowaniu sądowno-administracyjnym, w razie uwzględnienia skargi. Wszak odpowiedzialność organu władzy publicznej za niezgodne z prawem działanie realizowana jest w trybie określonym w art. 77 Konstytucji RP i art. 417 k.c., a w postępowaniu przed sądem administracyjnym organ, którego działanie, bezczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania stanowi przedmiot skargi, jest stroną (art. 32 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi)”⁹.

Warto dodać, że przyjęte w art. 767 § 6 k.p.c. rozwiązanie nie odpowiada regulacji przewidzianej w art. 79 ust. 1 pkt 1 e) i f) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych¹⁰, zgodnie z którym sąd z urzędu zwraca stronie całą uiszczoną opłatę od:

- apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej w razie uwzględnienia środka zaskarżenia z powodu oczywistego naruszenia prawa i stwierdzenia tego naruszenia przez sąd odwoławczy lub Sąd Najwyższy (pkt e);

⁸ Zob. np. A. Cudak, *Zmiany w przepisach o skardze na czynności komornika obowiązujące od 1 stycznia 2019 r.* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 565; H. Langa-Bieszki [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. G. Sikorskiego, Sopot 2019, s. 747, która uznała, że rozwiązanie przewidziane w art. 767 § 6 k.p.c. jest bardzo kontrowersyjne, bezprecedensowe na gruncie środków zaskarżenia oraz nieoparte wystarczającą argumentacją.

⁹ Tak J. Misztal-Konecka, *op. cit.*, s. 108.

¹⁰ Dz.U. z 2019 r., poz. 785 ze zm.; dalej: u.k.s.c.

- w razie uwzględnienia skargi na orzeczenia referendarza sądowego z powodu oczywistego naruszenia prawa i stwierdzenia tego naruszenia przez sąd (art. 79 ust. 1 pkt 1 f).

Treść przywołanych przepisów wskazuje na ich znaczne podobieństwo do sytuacji stwierdzenia przez sąd, że komornik dopuścił się oczywistego naruszenia prawa. Zachodzi zatem, jak się wydaje, potrzeba uzupełnienia treści art. 79 ust. 1 u.k.s.c. o sytuację uwzględnienia skargi na czynności komornika z powodu oczywistego naruszenia prawa i stwierdzenia tego naruszenia przez sąd. Zgłoszona uwaga ma jednak charakter wniosku *de lege ferenda*.

Należy podkreślić, że nawet w przypadku uznania, iż komornik dopuścił się oczywistego naruszenia prawa, sąd nie ma obowiązku obciążania strony przegrywającej sprawę w postępowaniu skargowym kosztami tego postępowania poniesionymi przez skarżącego. Sąd może orzec o kosztach w inny sposób aniżeli zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy – np. na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

5. Możliwość zaskarżenia orzeczenia przez komornika

W myśl art. 767 § 6 zdanie drugie k.p.c., na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi. W komentowanym przepisie powtórzono bez żadnych modyfikacji treść art. 770 zdanie czwarte k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą o kosztach komorniczych¹¹. Na mocy art. 49 u.k.k. dotychczasowe zdanie czwarte art. 770 k.p.c. zostało przeniesione do art. 770 § 5 k.p.c., zgodnie z którym na postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom, komornikowi oraz innej osobie, której to postanowienie dotyczy. W porównaniu zatem z poprzednim stanem prawnym zażalenie na postanowienie sądu, o którym mowa w art. 770 k.p.c., przysługuje także innej osobie, której to postanowienie dotyczy. Zmiany tej nie uwzględniono w treści

¹¹ W myśl art. 54 ustawa z 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 770 ze zm.; dalej jako u.k.k.) weszła w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.

art. 767 § 6 k.p.c. Zdaniem A. Cudaka prowadzi to do wniosku, iż aktualne brzmienie analizowanej regulacji nie odpowiada specyfice postępowania skargowego, które może zainicjować nie tylko strona postępowania, ale też inna osoba, której prawa zostały przez czynność lub zaniechanie komornika dokonania czynności naruszone bądź zagrożone¹². Nie można pominąć kwestii, że zmiana art. 770 k.p.c. w analizowanym zakresie wynikała z przyjętego przez Sąd Najwyższy zapatrywania, iż osobie trzeciej, niebędącej stroną postępowania egzekucyjnego, nie przysługuje zażalenie na postanowienie sądu oddalające jej skargę na czynności komornika¹³.

Przyznanie komornikowi uprawnienia do zaskarżenia postanowienia sądu wydanego na podstawie art. 770 k.p.c. uznano w doktrynie prawa egzekucyjnego za kontrowersyjne i wywołujące wiele wątpliwości interpretacyjnych. Przedmiotem sporu jest przede wszystkim określenie pozycji procesowej komornika sądowego w postępowaniu zażaleniowym¹⁴. Natomiast w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że komornik, korzystając z uprawnienia przewidzianego w art. 770 k.p.c., nie staje się stroną postępowania ani też nie nadano mu uprawnień równych stronom. Zdaniem Sądu Najwyższego status komornika sądowego jako organu egzekucyjnego uniemożliwia odpowiednie stosowanie do niego art. 357 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 394 § 2 k.p.c. Wychodząc z tego założenia, Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 9 grudnia 1999 r.¹⁵ przyjął na podstawie wnioskowania *per analogiam*, że termin do wniesienia przez komornika zażalenia na postanowienie sądu wydane na mocy art. 770 zdanie czwarte k.p.c. liczy się od daty doręczenia komornikowi odpi-

¹² Por. A. Cudak, *op. cit.*, s. 561.

¹³ Zob. postanowienie SN z dnia 10 października 2014 r., III CZP 68/14, Lex nr 1540015.

¹⁴ Por. J. Misztal-Konecka, *Legitymacja komornika do wnoszenia zażalenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Zbiór studiów*, pod red. J. Misztal-Koneckiej, Sopot 2017, s. 122 i n. oraz zamieszczony tam przegląd stanowisk doktrynalnych; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, s. 223–224.

¹⁵ Uchwała SN z dnia 9 grudnia 1999 r., III CZP 31/99, OSNC 2000/5/84.

su postanowienia z uzasadnieniem, zaś sporządzenie tego uzasadnienia i jego doręczenie komornikowi wraz z odpisem sentencji orzeczenia następuje w każdym przypadku z urzędu. Stanowisko to spotkało się ze zróżnicowaną oceną w piśmiennictwie; zgłoszone zastrzeżenia dotyczyły przede wszystkim argumentacji jurydycznej zawartej w uzasadnieniu uchwały, a zwłaszcza sięgania przez Sąd Najwyższy do wnioskowania *per analogiam*. Pomimo zgłoszonych zastrzeżeń większość autorów ostatecznie zaaprobowwała pogląd Sądu Najwyższego¹⁶.

Należy jednak zauważyć, że w uchwale z dnia 26 października 2011 r.¹⁷ Sąd Najwyższy uznał, iż zażalenie komornika na postanowienie sądu przewidziane w art. 770 k.p.c. podlega opłacie sądowej. W uzasadnieniu uchwały podkreślono, że incydentalny charakter uprawnienia komornika do zaskarżenia rozstrzygnięcia sądu, przy uwzględnieniu generalnej zasady odpłatności wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych, nie tłumaczy stanowiska, iż komornik jest zwolniony od opłat sądowych, zwłaszcza że stosownie do art. 7 u.k.s.c. stroną w rozumieniu ustawy jest każdy uczestnik postępowania sądowego, w tym także świadek, biegły i tłumacz. Pogląd ten w zasadzie bez zastrzeżeń zaaprobował T. Zembruski¹⁸, który przypomniał jednak, że na gruncie poprzedniej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych¹⁹ Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 października 2001 r.²⁰ zajął odmienne stanowisko²¹.

¹⁶ Tak: J. Misztal-Konecka, *Legitymacja...*, *op. cit.*, s. 124–125; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 224; częściowo odmiennie: H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016, s. 128; H. Langa-Bieszki, *op. cit.* s. 749; M. Walasik, *Analogia w prawie procesowym cywilnym*, Warszawa 2013, s. 281; M. Lewandowski, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1999 r., III CZP 31/99*, PE 2000, nr 7, s. 97–101; *idem*, *Odpowiednie stosowanie przepisów o procesie do postępowań klauzulowego i egzekucyjnego (na tle wybranych orzeczeń sądowych)*, PE 2000, nr 9, s. 53–55.

¹⁷ Uchwała SN z dnia 26 października 2011 r., III CZP 62/11, OSNC 2012/4/47.

¹⁸ Zob. T. Zembruski, *Obowiązek uiszczania przez komornika opłaty sądowej od zażalenia na postanowienie sądu w przedmiocie kosztów postępowania egzekucyjnego*, M.Prawn. 2012, nr 3, s. 154 i n.

¹⁹ T.j. ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2002 r., poz. 88 z późn. zm.).

²⁰ Uchwała SN z dnia 11 października 2001 r., III CZP 49/01, OSNC 2002/7–8/86.

²¹ Zob. M. Lewandowski, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2001 r., III CZP 49/01*, Rejent 2002, nr 5, s. 140–143.

6. Obowiązek uiszczenia przez komornika opłaty od zażalenia na postanowienie o obciążeniu go kosztami postępowania skargowego

Wprowadzeniu regulacji umożliwiającej sądowi obciążenie komornika kosztami postępowania skargowego nie towarzyszyły zmiany w zakresie określenia obowiązku uiszczenia przez komornika opłat sądowych od zażeń wnoszonych na postanowienia wydane na podstawie art. 767 § 6 k.p.c. albo art. 770 § 5 k.p.c. Także nowelizacja u.k.s.c., dokonana ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw²², nie wprowadziła w tym zakresie żadnych zmian. Należy zatem uznać, iż stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone we wskazanej wcześniej uchwale z dnia 26 października 2011 r. (III CZP 62/11) pozostaje aktualne. Oznacza to, że zażalenie komornika na postanowienie sądu obciążające komornika kosztami postępowania skargowego podlega opłacie sądowej. Chociaż wymaga to zastosowania art. 79 ust. 1 pkt d) u.k.s.c. *per analogiam*, trzeba przyjąć, iż opłata ta podlega zwrotowi z urzędu w przypadku uwzględnienia przez sąd odwoławczy zażeń komornika. Nie wydaje się w tej sytuacji uzasadnione zasądzanie zwrotu tej opłaty od stron postępowania. Komornik nie jest bowiem stroną postępowania skargowego. Jego pozycja procesowa na gruncie przepisów u.k.s.c. jest zbliżona do pozycji świadka, biegłego lub osoby trzeciej.

7. Podsumowanie

Warto na zakończenie wskazać, że w wyniku nowelizacji k.p.c., dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r., zażalenie na postanowienie sądu o obciążeniu komornika kosztami postępowania skargowego będzie rozpoznawał sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech

²² Dz.U. z 2019 r., poz. 1469; dalej: ustawa z dnia 4 lipca 2019 r.

sędziów (zob. art. 767⁴ § 1¹ k.p.c. – w ramach tzw. poziomego zażalenia). Będzie to zatem sąd rejonowy, a nie jak dotychczas sąd okręgowy. Regulacja ta, zgodnie z art. 17 ustawy, weszła w życie od dnia 7 listopada 2019 r. Jednak w myśl art. 9 ust. 4 ustawy, do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy znajdują zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu dotychczasowym. Oznacza to, że do rozpoznania zażalenia komornika wniesionego i nierozpoznanego przed dniem 7 listopada 2019 r. właściwy pozostanie sąd okręgowy. Natomiast w przypadku gdy o obciążeniu komornika kosztami postępowania skargowego postanowi referendarz sądowy, komornikowi przysługuje skarga na tę czynność, do rozpoznania której właściwy jest sąd, w którym wydano orzeczenie (tj. sąd rejonowy), w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. W wyniku rozpoznania skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie referendarza sądowego, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu (art. 767^{3a} k.p.c.). Od orzeczenia sądu nie przysługuje już komornikowi żaden środek zaskarżenia.

SUMMARY **Participation of the Prosecutor the Executive Management of Ukraine Under Current Conditions**

According to the current legislation, the prosecutor can take part in the enforcement proceedings in the execution of court decisions in those cases in which he performed representation in court.

The participation of the prosecutor in the enforcement proceedings is carried out in the form of initiating the opening of the enforcement proceedings. The state executor begins to carry out compulsory enforcement actions at the request of the prosecutor after the decision on the opening of the enforcement proceedings is issued. Since that time, the prosecutor acquires the legal status of a participant in the enforcement proceedings and has the right to take part in enforcement actions. Having obtained the status of a participant in the enforcement proceedings, the prosecutor acquires procedural rights, among which an important right is to familiarize himself with the materials of the enforcement proceedings. Using this right, the prosecutor draws attention to the completeness of the measures taken by the state executor to identify cash and property from the debtor. If the state executor did not take these measures or did not take enough, then the prosecutor has the right to appeal against his inaction.

Many questions arise at the stage of execution of the judgment, among which there is a violation of all "reasonable" procedural deadlines for enforcement. Today, this problem has not been completely resolved. It depends on many reasons, one of them is the lack of civil liability of the debtor for non-enforcement of a court decision.

For this purpose, it is advisable to make the appropriate changes to the chapter „Judicial control over the execution of court decisions” of the Economic Procedural Code of Ukraine and the Civil Procedure Code of Ukraine, which relate to the debtor's report to the court on the enforcement of a court decision, as provided for in Art. 382 Code of Administrative Procedure of Ukraine.

If the debtor does not execute the court decision within a certain time period, the court has the right to impose a fine on him. Such a legislative mechanism will allow faster execution of the judgment and will strengthen the debtor's responsibility for its non-enforcement.

Keywords: *court decision, enforcement proceedings, prosecutor, participant in enforcement proceedings, state executor, recovered, debtor, procedural rights*

STRESZCZENIE **Udział prokuratora w postępowaniach egzekucyjnych zgodnie z obecnym stanem prawnym na Ukrainie**

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prokurator może uczestniczyć w postępowaniach egzekucyjnych w ramach wykonywania postanowień sądu w przypadkach, w których występuje jako pełnomocnik w sądzie.

Udział prokuratora w postępowaniach egzekucyjnych odbywa się poprzez inicjowanie postępowania egzekucyjnego. Komornik wszczyna przymusową egzekucję na wniosek prokuratora po wydaniu decyzji o otwarciu postępowania egzekucyjnego. Od tego momentu prokurator uzyskuje status prawny uczestnika postępowania egzekucyjnego i przysługuje mu prawo uczestniczenia w działaniach egzekucyjnych.

Po uzyskaniu statusu uczestnika w postępowaniu egzekucyjnym prokurator nabywa prawa proceduralne, m.in. ważne prawo do zapoznania się z materiałami zgromadzonymi w toku postępowania egzekucyjnego. Korzystając z tego prawa prokurator zwraca uwagę na kompletność działań podjętych przez komornika w celu określenia środków finansowych i majątku dłużnika. W przypadku, gdy komornik nie podejmuje takich działań lub są one niewystarczające, prokuratorowi przysługuje prawo do odwołania się od takiego zaniechania.

Na etapie wykonania wyroku występuje wiele kwestii, między innymi dotyczących naruszenia wszystkich „uzasadnionych” terminów postępowania egzekucyjnego. Aktualnie problem ten nie został w pełni rozwiązany. Problem ten zależy od wielu kwestii, do których należy brak odpowiedzialności cywilnej dłużnika za niewykonanie postanowienia sądu.

W tym celu zasadne jest wprowadzenie stosownych zmian do rozdziału „Kontrola sądowa nad wykonywaniem postanowień sądów” Kodeksu postępowania gospodarczego Ukrainy i Kodeksu postępowania cywilnego Ukrainy, które dotyczą zgłoszenia sądowi przez dłużnika w przypadku egzekucji postanowienia sądu zgodnie z art. 382 Kodeksu postępowania cywilnego Ukrainy.

W przypadku, gdy dłużnik nie wykonuje decyzji sądu w określonym terminie, sądowi przysługuje prawo do nałożenia na niego kary finansowej. Taki mechanizm prawny pozwoli na szybsze wykonywanie wyroków i wzmocni odpowiedzialność dłużnika za brak egzekucji.

Słowa kluczowe: postanowienie sądu, postępowanie egzekucyjne, prokurator, uczestnik postępowania egzekucyjnego, kurator, windykacja, dłużnik, prawa proceduralne

Participation of the Prosecutor the Executive Management of Ukraine Under Current Conditions

The enforcement of a judgment is the final stage of the judicial process, and therefore – the inalienable right of individuals and legal entities to judicial protection.

However, not all court decisions are carried out equally and on a voluntary basis, which violates the principle of the obligation to enforce them, as provided for in Art. 129-1 of the Constitution of Ukraine¹. For this purpose, an institution of enforcement proceedings was created, which is obliged to ensure the enforcement of the decisions of courts and other bodies and their officials.

On October 5, 2016, the Laws of Ukraine of June 2, 2016 “On Enforcement Proceedings” and “On Bodies and Persons Enforcing Judicial Decisions and Decisions of Other Bodies” came into force. At the same time, the Laws of Ukraine “On the State Enforcement Service”, dated March 24, 1998, and “On Enforcement Proceedings”, dated April 21, 1999, became null and void.

¹ Konstitutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine]. (1996). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> [in Ukrainian].

The Law of Ukraine “On Bodies and Persons Enforcing Judicial Decisions and Decisions of Other Bodies”² defines the activities of the state executive service bodies and private executors in the enforcement of executive documents, their tasks and legal status. With the adoption of this law, a mixed system has been introduced in Ukraine, in which the execution of court decisions and decisions of other bodies is carried out by state and private executors.

At the same time, the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings” (hereinafter referred to as the Law)³, dated June 2, 2016, for the first time at the legislative level, distinguished between the categories of decisions that only state executors can execute.

Thus, according to part 2 of Art. 5 of the Law, the state executor enforces:

- “1) decisions on the selection and transfer of a child, the establishment of meetings with a child or the removal of obstacles in a meeting with a child;
- 2) decisions by which the debtor is the state, state bodies, the National Bank of Ukraine, local self-government bodies, their officials, state and communal enterprises, institutions, organizations, legal entities whose state share in the authorized capital exceeds 25%, and/or those which are funded exclusively from the state or local budget;
- 3) decisions by which the debtor is a legal entity whose forced sale of property is prohibited in accordance with the law;
- 4) decisions on which the state or state bodies are the exactors;
- 5) decisions of administrative courts and decisions of the European Court of Human Rights;

² Ob organakh i litsakh, osushchestvlyayushchikh prinuditelnoe ispolnenie sudebnykh resheniy i resheniy drugikh organov: Zakon Ukrainy [On Bodies and Persons Enforcing Judicial Decisions and Decisions of Other Bodies: Law of Ukraine]. (2016). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19> [in Ukrainian].

³ Ob ispolnitelnom proizvodstve: Zakon Ukrainy [On Enforcement Proceedings: Law of Ukraine]. (2016). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> [in Ukrainian].

- 6) decisions that provide for the commission of actions in respect of property of the state or communal property;
- 7) decisions on the eviction and resettlement of individuals;
- 8) decisions by which the debtors are children or individuals recognized as incompetent or whose civil capacity is limited;
- 9) decisions on the confiscation of property;
- 10) decisions whose implementation is referred by this Law directly to the powers of other bodies that are not enforcement bodies;
- 11) other cases provided for by the Law “On Enforcement Proceedings” and the Law of Ukraine “On Bodies and Persons Enforcing Judicial Decisions and Decisions of Other Bodies”⁴.

The executive process is impossible without participants. The participants in the executive process include: the executor, the parties (the claimant and the debtor), the expert, the specialist, the translator, the person responsible for valuation activity.

In accordance with Art. 14 of the Law, the prosecutor belongs to the participants in enforcement proceedings. Considering the above legislative norms, the prosecutor has the right to pass the enforcement document for enforcement only to the state executor, since the execution of court decisions in the interests of the state (represented by the state body) is carried out only by the state executor. The prosecutor, like the other participants in the enforcement proceedings, has certain powers. However, the powers of the prosecutor in the executive process have been repeatedly withdrawn, depending on the legislation in force.

Thus, changes in the legislation that came into force in connection with the adoption of the new version of the Law of Ukraine “On the Prosecutor’s Office”⁵, dated October 14, 2014, significantly affected the powers of the prosecutor in the executive process and changed the way the prosecutor reacted at the stage of the execution of the court decision.

⁴ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

⁵ Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy [On the Prosecutor’s Office: Law of Ukraine]. (2014). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> [in Ukrainian].

However, according to the first legislative act of independent Ukraine in the sphere of the enforcement of court decisions – the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings” of April 21, 1999, the prosecutor had much more authority than at present. Among this, the prosecutor’s main authority was to oversee the lawfulness of the enforcement proceedings. Subsequently, the current national legislation has been repeatedly amended, as a result of which the prosecutor has lost some of his authority.

The legislative novelty in the Law of October 14, 2014 was an inclusion in Article 23, which regulates the representative powers of the prosecutor – the participation of the prosecutor in the enforcement proceedings. According to this rule of law, the prosecutor can take part in enforcement proceedings in the execution of court decisions in those cases in which he represents the state in court.

Consequently, the basis for the prosecutor obtaining the status of a participant in the enforcement proceedings is his representation in court of the interests of the state in any of its procedural forms.

The procedural forms of representation of the prosecutor are defined only in the Law of Ukraine “On the Prosecutor’s Office”.

Thus, in part 6 of Article 23 of this Law, it is stated that the prosecutor, while representing the interests of the state in court, has the right to:

- “1) apply to the court with a claim (statement);
- 2) enter into a court case initiated by the lawsuit (application) of another person;
- 3) initiate a review of court decisions, including in a case initiated by the lawsuit (application) of another person;
- 4) participate in the consideration of the case in court;
- 5) file a civil suit during criminal proceedings in cases and in the manner determined by criminal procedure law;
- 6) participate in enforcement proceedings in the execution of decisions in cases in which the public prosecutor represented the interests of the state in court;

- 7) with the permission of the court, become acquainted with the case materials in court and with the materials of the enforcement proceedings, make extracts from them, receive free copies of the documents contained in the materials of use or the enforcement proceedings”⁶.

Thus, under the new legislation, the prosecutor: remains a participant in the enforcement proceedings, has the corresponding rights as a participant in the enforcement proceedings, and is entitled to initiate the opening of the enforcement proceedings.

Considering the issue of the legal regulation of the procedural status of a prosecutor in enforcement proceedings, this can be conditionally divided into five periods:

- 1) from April 21, 1999 to July 10, 2003 – the prosecutor had the authority to participate in the enforcement proceedings, and supervised the lawfulness of the enforcement proceedings;
- 2) from July 10, 2003 to December 1, 2012 – the prosecutor was deprived of the supervision of the lawfulness of the enforcement proceedings; however, as a participant in the enforcement proceedings, had the right to initiate the opening of enforcement proceedings in the interests of the claimant;
- 3) from December 1, 2012 to October 14, 2014 – the prosecutor had the right to receive executive documents in court and independently apply them to the state executive service bodies for execution;
- 4) from October 14, 2014 to September 30, 2016 – from the moment of adoption of the new Law of Ukraine “On the Prosecutor’s Office”, which at the legislative level in Article 23 secured the right of the prosecutor to participate in the enforcement proceedings and enter into the enforcement process at any stage: Representation by the prosecutor of the interests of a citizen or the state in court and until constitutional amendments to the law are made (when legislative restrictions came into force and the prosecutor was allowed to defend only the interests of the state);

⁶ Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy...

- 5) from September 30, 2016 to the present – after the entry into force of the new Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings” (October 5, 2016), when a legal norm was fixed at the legislative level, according to which the prosecutor received the right to be a participant in the enforcement proceedings and enjoy the rights of the parties, as well as participate in enforcement proceedings exclusively in defense of the interests of the state.

Today, the forms of implementation by the prosecutor of the representation of state interests in enforcement proceedings are:

- 1) the participation of the prosecutor in enforcement proceedings in those cases where he represents the interests of the state in court;
- 2) the participation of the prosecutor in the consideration by the courts of issues related to the enforcement of court decisions (the deferral and installment plan of the execution of a judgment, changing the method and procedure for the enforcement of a judgment, and so on).

The organization of the work of the prosecutor in representing the interests of the state in the execution of court decisions is regulated by the Order of the Prosecutor General of Ukraine, dated September 21, 2018, No. 186 “On the organization of the activities of prosecutors in representing the interests of the state in court and in the execution of court decisions”. According to paragraph 15 of this Order, “the Heads of prosecutors at all levels are required to take measures in accordance with the law, aimed at exercising the powers of the prosecutor regarding his participation in the enforcement proceedings in the execution of court decisions in cases in which the prosecutor represented the state in court, and also to ensure proper representation of the interests of the state in the execution of court decisions”⁷.

⁷ Ob organizatsii deyatelnosti prokurorov po predstavitelstvu interesov gosudarstva v sude i pri ispolnenii sudebnykh resheniy: Prikaz Generalnogo prokurora Ukrainy [On the organization of the activities of prosecutors in representing the interests of the state in court and in the execution of court decisions: Order of the Prosecutor General of Ukraine]. (2018, No.186). https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102 [in Ukrainian].

Having received the status of a participant in the enforcement proceedings, the prosecutor enjoys all the rights provided for in Art. 19 of the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings”. Namely, the prosecutor has the right to “familiarize himself with the materials of the enforcement proceedings, make extracts from them, make copies, declare objections, have access to the automated enforcement proceedings system, appeal the decisions, actions or omissions of the state executor regarding enforcement proceedings, submit additional materials, submit petitions, participate in the execution of executive actions, give oral and written explanations, and object to the requests of other participants”⁸.

Consider in detail the rights of the prosecutor in enforcement proceedings.

1. The right to familiarize oneself with the materials of the enforcement proceedings, which the prosecutor uses to determine the timeliness and legality of the issuance of procedural documents by the state executor, the implementation of compulsory enforcement actions or the detection of the fact of the state executor’s inaction. Enforcement proceedings are conducted both in electronic form, using an automated (electronic) enforcement proceedings system, and in paper form, in which all the material documents of the enforcement process are concentrated.

Familiarization with the materials of the enforcement proceedings takes place at the oral request of the prosecutor to the state executor “in the appropriate body of the state executive service, at a specially determined time for the reception of citizens and to the extent that he wishes”, as provided for in paragraph 11 of the Instructions on the organization of enforcement solutions⁹. If it is necessary to familiarize himself with the materials of the enforcement proceedings at another

⁸ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

⁹ Instruktsiya po organizatsii prinuditelnogo ispolneniya resheniy: Prikaz Ministerstva yustitsii Ukrainy [Instructions on the organization of enforcement solutions: Order of the Ministry of Justice of Ukraine]. (2012, No.512/5). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12> [in Ukrainian].

time convenient for the prosecutor, he writes a letter to the Head of the department to whom the state executor is directly subordinate, indicating the date and time of such a necessity. The Head of this department imposes a resolution on the statement of the prosecutor and submits it for execution to the state executor. Familiarization with the materials of the enforcement proceedings is carried out on the premises of the executive service and “in the presence of the state executor, after which a mark is made in the enforcement proceedings indicating the date of familiarization and the signature of the person who has familiarized themselves with the materials of the enforcement proceedings” (paragraph 11 of the Instructions). After acquaintance with the materials of the enforcement proceedings, the prosecutor can draw up the corresponding information document (certificate), which sets out the facts of violations of the law.

The use of this right by the prosecutor throughout the entire enforcement process is very important, as he becomes acquainted with the documents of the enforcement proceedings and clarifies the following issues:

- observance by the state executor of the deadlines for issuing a decision on the opening of enforcement proceedings;
- timeliness of sending a copy of the decision to open enforcement proceedings to the parties and to the prosecutor (if the prosecutor submitted an application for the enforcement of the judgment);
- the completeness of the measures provided by law that the state executor takes to ensure the full implementation of the court decision, including a description of the debtor’s property, and the seizure of such property;
- taking measures to search for the debtor and their property;
- compliance of the procedural documents issued by the state executor with the norms of the law;
- the legality of the grounds for the closure of enforcement proceedings.

If necessary, the prosecutor has the right, using the access identifier specified in the decision on the opening of enforcement proceedings, to use the data from the Unified State Register of Enforcement Proceedings and thus monitor the entire course of the enforcement process.

When familiarizing himself with the materials of the enforcement proceedings, the prosecutor, in order to complete the enforcement by the state executive, must take into account that the state executive is “obliged to take all the enforcement measures envisaged by the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings”, as well as to complete the enforcement on time and to full extent” (Article 18 of the Law)¹⁰.

In order to complete the adoption of measures for the enforcement of decisions, the state executor must obtain complete information about the property status of the debtor by sending requests to the relevant authorities, institutions and organizations (for example, to the National Commission for Securities and the Stock Market – regarding securities; the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre – registration of land ownership; the Pension Fund of Ukraine – receipt by the debtor of a pension, as well as their place of work if the debtor is a working pensioner; bodies of the State Treasury Service of Ukraine and banking institutions – the availability of funds in the accounts of the debtor), as well as by access to open databases (for example, to the Unified State Web Portal of Open Data, the Unified State Register of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Associations, the State Register of Rights to immovable property, the State Register of Rights to Real Estate, the State Register of encumbrances over movable property).

During familiarization with the materials of the enforcement proceedings, the prosecutor must pay particular attention to the completeness of the clarification by the state executor of the availability of funds, and the movable and immovable property of the debtor.

¹⁰ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

The state executor “checks the property status of the debtor” within 10 days from the moment the enforcement proceedings are opened. Subsequently, such a verification is carried out at least once every two weeks – to identify the bank accounts of the debtor, as well as at least once every three months – to identify the immovable and movable property of the debtor and their property rights, and to obtain information on the income of the debtor”¹¹ as provided for in part 8 of Art. 48 of the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings”.

Having received information about the availability of the cash and property of the debtor, the state executor makes a decision on the imposition of arrests. However, foreclosure on the real estate of the debtor is carried out by the state executor only if the debtor does not have enough money to execute the executive document or if there is no movable property (part 1 of Article 50 of the Law)¹².

The seizure of immovable property shall be imposed only to the sum of the recovery amount specified in the executive document, taking into account the collection of the enforcement fee, expenses associated with the organization and conduct of executive actions, and fines applied by the state executor on all the property of the debtor or on individual items. In such a case, “if the amount of the penalty for enforcement proceedings does not exceed 20 minimum wages, the state executor shall not be entitled to recover the debtor’s sole domicile and the land on which it is located”¹³. In this situation, the executor is obliged to take measures to enforce the decision at the expense of other property of the debtor (parts 6 and 7 of Article 48 of the Law).

Thus, familiarizing himself with the materials of the enforcement proceedings, the prosecutor draws attention to the completeness of the measures taken by the state executor to identify the cash and property of the debtor. If the state executor did not take these measures or did

¹¹ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

¹² Ob ispolnitelnom proizvodstve...

¹³ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

not take enough, then the prosecutor has the right to appeal against the executor's inaction.

Based on the results of familiarization with the materials of the enforcement proceedings, the prosecutor makes a note (puts the date and his signature) in the enforcement proceedings, which are conducted in paper form. It is advisable for the prosecutor to familiarize himself with the paper documents of the enforcement proceedings if some documents of the state executor are absent in electronic form (for example, the electronic system malfunctions, the state executor failed to attach any documents in electronic form).

The prosecutor has the right to make copies and extracts from the materials of the enforcement proceedings. However, neither the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings" nor the specified Instructions provide for the procedure for providing copies of documents of enforcement proceedings and their number. To do this, the prosecutor turns to the state executor with an oral petition or with a written statement to the Head of the relevant department (in the case of a refusal by the state executor). For example, the prosecutor can make a copy of the order of the state executor to conduct an audit of the state of the property of the debtor, sent to another body of the state executive service.

If it is impossible (technically) to make copies of the documents of the enforcement proceedings, the prosecutor makes extracts from them.

2. The right to challenge in cases provided for by the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings". In the presence of circumstances provided for in Part 4 of Art. 5, Art. 23 of the Law, the executor cannot execute the decision if:

1. "The debtor or the collector is the executor himself, persons close to him (persons who live with him, are connected by common life and have mutual rights and obligations, but are not married), and also regardless of the specified conditions – husband, wife, father, mother, stepfather, stepmother, son, daughter, stepson, stepdaughter, sibling, grandfather, grandmother, great-grandfather, great-grandmother,

grandson, granddaughter, great-grandson, great-granddaughter, son-in-law, daughter-in-law, father-in-law, mother-in-law, adoptive parents or adoptee, guardian or trustee, person under guardianship or trusteeship of the executor), as well as related parties to him.

Under the terms of this Law, persons associated with the executor are legal entities and/or individuals, relations between whom may affect the conditions or results of their activities or the activities of persons they represent taking into account the following criteria:

- a) the executor directly and/or indirectly (through related parties) owns the corporate rights of a legal entity that is a party to the enforcement proceedings or, together with a legal (individual) person that is a party to the executive proceedings, holds the corporate rights of any legal entity;
- b) the executor has the right and/or authority to appoint (elect) a sole executive body or a collegial composition of the executive bodies/a composition of the supervisory boards of such legal entities.

2. A debtor or a collector is a person in an employment relationship with such an executor.

3. The executor or a person close to them in labor relations with the executor has a real or potential conflict of interest¹⁴.

Consequently, this Law for the first time provided a clear understanding of the concepts of “close persons” and “related persons” with the executor, and also expanded the types of grounds for the rejection of the decision.

The issue of a challenge to or self-challenge of a state executor is decided by their immediate supervisor.

In the event of the withdrawal of a state executor, the executive document shall be transferred in accordance with the procedure established by law to another state executor or other executive service body. A challenge to a state executor may be declared at any time during the execution of enforcement proceedings and until their completion.

¹⁴ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

The prosecutor, as a participant in the enforcement proceedings, if there are grounds for challenging the state executor, may appeal to the Head of the department under whose subordination this executor is, with a statement regarding his challenge. Another procedural document of a prosecutor may be a complaint about the illegal actions of a state executor in the event that the official does not accept the challenge to the state executor. Such a complaint is submitted to the court that issued the writ of execution.

3. The right of access to the automated enforcement proceedings system. The right of access to the automated system is necessary for the prosecutor, since the procedural documents of the state executor are produced using this system.

The Ministry of Justice of Ukraine provides free access to information of the automated enforcement system on the Internet on its official website with the ability to view, search, copy and print information without restrictions and around the clock.

4. The next right of a prosecutor is the right to appeal against the decisions, actions or inaction of a state executor regarding enforcement proceedings. Such a right of the prosecutor arises from the moment of receipt of the procedural document issued by the state executor or from the time when he becomes aware of this.

The prosecutor, using the right of appeal, determines the subject of appeal, which may be the decisions, actions or inaction of the state executor.

Complaints about the decisions, actions or inaction of the state executor must comply in form and content with the general requirements and contain the information listed in Article 74 of the Law¹⁵.

The same article of the Law provides a 10-day period for appealing against the procedural documents, actions or inaction of a state executor and other officials of the state judicial service from the day when the prosecutor found out or should have known about the violation of his

¹⁵ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

rights, freedoms or legitimate interests. The decision of the state executor to postpone the execution of executive actions is appealed within 3 business days.

As a rule, the prosecutor focuses on the possibility of a departmental appeal against the decisions of the state executor within the indicated period, since the Law does not provide for a procedure for the restoration of such decisions, except in court. If, for objective reasons, the prosecutor was not aware of the unlawful decisions made by the state executor, the appeal period should be calculated from the date the prosecutor familiarized himself with the materials of the enforcement proceedings. In addition, a complaint about the actions of the executor to the Head of the relevant body of the state executive service is considered according to a faster procedure for considering such complaints, which takes much less time than in court.

However, the possibility of being able to respond through departmental control does not deprive the prosecutor of the right to appeal to the court against the decisions, actions or omissions of the state executor.

The time limit for an appeal to the court that issued the writ of execution is also 10 days. However, unlike a departmental appeal, the missed deadline for a judicial appeal can be restored by the court if there are good reasons for missing this period (for example, Article 341 of the Commercial Procedural Code of Ukraine¹⁶, Article 449 of the Civil Procedural Code of Ukraine¹⁷). For good reasons, one should also include the late receipt by the parties of the enforcement proceedings of a decision or other document, as well as the non-inclusion of these documents in the automated enforcement system by the state executor, that

¹⁶ Khozyaystvennyy protsesualnyi kodeks Ukrainy [Commercial Procedural Code of Ukraine]. (1991). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> [in Ukrainian].

¹⁷ Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Civil Procedural Code of Ukraine]. (2004). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> [in Ukrainian].

is, the receipt of them after the deadline stipulated by the procedural legislation for the filing of a complaint has expired.

Skipping the indicated terms, defined as procedural terms, is not a ground for refusing to accept the complaint, since they can be restored by the court if there are good reasons and according to the rules of Art. 342 of the Commercial Procedural Code of Ukraine, and Art. 450 of the Civil Procedural Code of Ukraine. Therefore, a complaint filed after the relevant period has elapsed remains without consideration if the court, at the request of the prosecutor, does not find grounds for its restoration.

At the same time, part 3 of Article 74 of the Law provides for an appeal by the debtor against the decisions, actions or inaction of the executor and officials of the bodies of the state executive service only in court. However, the decisions, actions or omissions of the state executor to implement the decisions of other bodies (not the court), as well as the decisions of the state executor to recover the execution fee, costs of enforcement proceedings and fines, may be appealed by the parties in a court of administrative jurisdiction (part 2 of Article 74 of the Law).

Complaints against the decisions, actions or inaction of the state executor are considered by the court within 10 days with the participation of the state executor. Based on the results of their consideration, a determination is made by which the court satisfies the complaint of the prosecutor or refuses to satisfy it (Article 343 of the Commercial Procedural Code of Ukraine, Article 451 of the Civil Procedural Code of Ukraine). If the complaint of the prosecutor is satisfied, the court shall recognize the appealed decisions, actions or inaction as unlawful and oblige the state executor to satisfy the prosecutor's demand and eliminate violations of the law.

The court shall forward the ruling, which is made in favor of the prosecutor, for execution to the appropriate body of the state executive service where the state executor is in service. The relevant state executive service body is obliged to inform the court and the prosecutor of

the results of the execution of this determination no later than 10 days from the date of its receipt¹⁸.

5. The right to provide additional materials and submit applications. The prosecutor has the right to provide the state executor with additional materials that affect the timeliness and completeness of the execution of the court decision.

For example, when a lawsuit is filed, in order to secure it, the prosecutor receives information about the property of the debtor (the former defendant), including that being leased or used by other persons. If such information is not available from the state executor, then the prosecutor can provide it.

When carrying out enforcement proceedings, the prosecutor may file oral or written petitions. For example, with a request to familiarize himself with the materials of the enforcement proceedings, provide copies of the documents of the enforcement proceedings, introduce additional documents to the enforcement proceedings, conduct compulsory enforcement actions, involve specialists in the participation of such actions, and the like.

As a rule, a petition, like any procedural document, provides for requirements addressed to the state executor on the commission of certain procedural actions. Therefore, the application is obliged to contain introductory, descriptive, motivational and resolute parts.

6. The right to participate in the execution of executive actions. The prosecutor, as well as the parties to the enforcement proceedings, has the right to take part in enforcement actions.

For example, when describing and seizing the property of the debtor, describing the property of the debtor and transferring it for safekeeping, inspecting the premises and vaults owned or used by the debtor, when evicting the debtor and when introducing the collector.

¹⁸ Khozyaystvennyy protsesualnyi kodeks Ukrainy...; Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy...

7. The right to provide oral and written explanations to object to the petitions of other participants in the enforcement proceedings. When carrying out enforcement proceedings, the prosecutor has the right to give explanations that contain a statement of those circumstances that may affect the enforcement action. The provision of such explanations should correspond to the subject of the executive actions of the state executor.

For example, the prosecutor may provide an explanation to the state executor agent in cases where the executor agent raises questions regarding the content of documents submitted by the prosecutor for the enforcement proceedings, as well as regarding the implementation of executive actions involving the prosecutor.

Having considered the issue of the rights of the prosecutor in the enforcement proceedings, we turn to his powers. The participation of the prosecutor in enforcement proceedings is carried out in the form of initiating the opening of enforcement proceedings. The state executor begins to carry out compulsory enforcement actions at the request of the prosecutor after the decision on the opening of the enforcement proceedings is issued.

The initiation of the opening of the enforcement proceedings is an important point in the activities of the prosecutor, since, from then on, he acquires legal status as a participant in the enforcement proceedings and has the right to take part in enforcement actions.

In the above-mentioned application, the prosecutor has the right to petition the state executor for seizing the debtor's property and assets and declaring a ban on its alienation.

In the enforcement proceedings, which is the enforcement process, a number of issues arise, without which it is impossible to timely and fully execute the court decision. In our opinion, these issues can be conditionally divided into two groups:

1. The issues that need to be clarified even at the stage of filing a lawsuit with the court in order to prevent complications during the subsequent execution of the court decision are:

- 1) the correct statement of claim;
- 2) the correct indication of the subject to which the right of claim (plaintiff) belongs and its legal status;
- 3) a clear definition of the property to be reclaimed (returned) and the identification of its features (for example, if it is a land plot – the address, area, cadastral number, value);
- 4) clarification of all existing circumstances that may further impede the timely and full enforcement of the judgment;
- 5) the adoption of measures to ensure claims, due to which the property of the defendant can be saved from its alienation and the court decision is enforced.

2. Issues arising at the stage of execution of the judgment, namely:

- 1) deadlines for the submission of executive documents for execution;
- 2) the lack of so-called “control” by the claimant over the execution of the judgment, as a result of which executive documents are sometimes unreasonably returned by the executor without proper execution;
- 3) replacement of a party in enforcement proceedings (succession);
- 4) a change in the method and procedure for the enforcement of a judgment.

In the case of failure to comply with the above, the enforcement of court decisions may cause certain problems.

Among these issues, today the important question remains regarding the timing of the enforcement of a writ of execution by a collector for compulsory execution.

Thus, Art. 12 of the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings” provides for a general period for the presentation of enforcement documents for execution – which is three years. At the same time, the law provides for another period – three months for executive documents, according to which the collector is the state or state body. “Executive documents may be presented for enforcement within three years or three months from the day after the decision comes into force or from the deadline set by the deferral or installment plan of execution, and if

the decision is subject to immediate execution – from the day after its adoption”¹⁹.

That is, the legislator has significantly reduced the time period for presenting decisions made by the courts in favor of the state and extended this period for other collectors, although according to the previous version of the law, this period was the same for all collectors and amounted to one year (excluding cases of administrative offenses and decisions of commissions on labor disputes).

For example, for the prosecutor, as a participant in the enforcement proceedings, the period for applying to the enforcement bodies is also three months, since he represents the interests of the state in court, and, accordingly, in the enforcement proceedings. However, in the practical activities of the prosecutor, there have been cases of the prolonged receipt of a writ of execution in court, as a result of which the deadline for applying for the enforcement of a court decision to the state executive service bodies is violated. In this regard, prosecutors are forced to appeal to the court which issued an executive document on the restoration of this term.

Today, the problem of the long-term execution of court decisions in violation of all “reasonable” procedural terms for compulsory execution has not been finally resolved. This depends on many factors, among which is the lack of civil liability of the debtor for failure to comply with a court decision.

To this end, it is advisable to make appropriate changes to the chapter “Judicial control over the execution of court decisions” of the Economic Procedural Code of Ukraine and the Civil Procedure Code of Ukraine, which relate to the debtor’s report to the court on the enforcement of a court decision, as provided for in Art. 382 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine²⁰.

¹⁹ Ob ispolnitelnom proizvodstve...

²⁰ Kodeks administrativnogo sudoproizvodstva Ukrainy [Code of Administrative Procedure of Ukraine]. (2005). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> [in Ukrainian].

If the debtor does not execute the court decision within a certain time period, the court has the right to impose on them a fine; “half of the amount of the fine is recovered in favor of the plaintiff, the second half in favor of the State budget of Ukraine”²¹. Such a legislative mechanism will allow faster execution of the judgment and will strengthen the debtor’s responsibility for its non-enforcement.

I believe that a good legislative solution would be the existence of state executors in the courts. It would also enhance the enforcement of judgments, as a result of a judicial review.

Subsequently, these legislative changes will lead to a decrease in the number of unexecuted court decisions and, accordingly, to a reduction in complaints to the European Court of Human Rights, and will also improve the prosecutor’s control over the enforcement of court decisions in which he defended the interests of the state in court.

Conclusions

The prosecutor is a participant in the enforcement proceedings provided that he has represented the state in court. For the prosecutor to obtain the status of a participant in the enforcement proceedings, a written appeal to the bodies of the state executive service on the enforcement of the court decision is necessary. Only after a state executor makes a decision to open enforcement proceedings does the prosecutor acquire the procedural status of a participant in the enforcement proceedings. Like all other participants in the enforcement proceedings, the prosecutor has rights and certain powers.

However, sometimes during the enforcement of court decisions there are problems, without which it would be possible to execute the decision on time and in full. In order to eliminate the problems of the enforcement process, it is necessary to improve the existing national

²¹ Kodeks administrativnogo sudoproizvodstva Ukrainy...

legislation on enforcement proceedings. To do this, it is necessary to introduce the civil liability of the debtor for the non-enforcement of the court decision by providing in the Economic Procedural Code of Ukraine and the Civil Procedure Code of Ukraine the debtor's report to the court on the enforcement of the court decision and the possibility of imposing fines for the non-enforcement of the court decision.

**STRESZCZENIE Oszacowanie wartości zajętej ruchomości.
Komentarz do art. 853 k.p.c. zmodyfikowanego ustawą
z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych**

W niniejszym komentarzu omówiono zmienione albo dodane przepisy art. 853 Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące oszacowania wartości zajętej ruchomości w egzekucji sądowej.

Słowa kluczowe: *egzekucja z ruchomości, zajęcie rzeczy ruchomej, oszacowanie wartości zajętej ruchomości, biegły w postępowaniu egzekucyjnym*

**SUMMARY Estimation of the Value of Seized
Movable Property. Comment on art. 853 of the
Code of Civil Procedures Amended with the
Act Dated 22nd of March 2018 on Bailiffs**

The comment presents the amended or added regulations of art. 853 of the Code of Civil Procedures that concern the estimation of the value of seized movable property in court enforcement.

Keywords: *enforcement on movable property, seizure of movable property, estimating the value of seized movable property, appraiser in enforcement proceedings*

Oszacowanie wartości zajętej ruchomości.

Komentarz do art. 853 k.p.c.
zmodyfikowanego ustawą z dnia
22 marca 2018 r. o komornikach sądowych

Wprowadzenie

1. **Odesłanie.** Uwagi ogólne na temat modyfikacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego¹ dokonanych przez art. 261 u.k.s.² oraz uwagi do przepisów wprowadzających te przepisy (art. 298 u.k.s.) zostały zamieszczone w komentarzu do zmienionych art. 346 i 759 k.p.c., opublikowanym w Przeglądzie Prawa Egzekucyjnego nr 6 z 2019 r.³

Niniejszy artykuł stanowi w pewnym sensie kontynuację opracowania wskazanego wyżej, a zatem autor nie przytoczył w nim początkowej części art. 261 u.k.s., a jedynie zamieścił oznaczenie poszczególnych punktów tego artykułu, zawierających treść zmodyfikowanych przepisów

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.); dalej: k.p.c.

² Ustawa z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 121 ze zm.).

³ I. Kunicki, *Uchylenie rygoru natychmiastowej wykonalności i nadzór judykacyjny nad komornikiem sądowym. Komentarz do art. 346 i 759 Kodeksu postępowania cywilnego zmodyfikowanych ustawą z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych*, PPE 2019, nr 6, s. 48–70.

Kodeksu postępowania cywilnego. Nie zostały również przytoczone uwagi ogólne na temat przepisów wprowadzających komentowane przepisy, a zatem na temat art. 298 u.k.s.

22) art. 853 otrzymuje brzmienie:

„Art. 853. § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, komornik, dokonując zajęcia, szacuje wartość zajętych ruchomości i oznacza ją w protokole zajęcia.

§ 2. Zastrzeżenia do oszacowania wartości dokonanego przez komornika wnosi się komornikowi do protokołu przy zajęciu ruchomości, a gdyby nie było to możliwe – w terminie trzech dni od dnia doręczenia odpisu protokołu zajęcia. W razie wniesienia zastrzeżeń komornik zamieszcza w protokole zajęcia wzmiankę o ich treści i wyznacza biegłego.

§ 3. O sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń do oszacowania wartości komornik poucza strony, dokonując zajęcia, a jeżeli zajęcia dokonano pod nieobecność strony – przy doręczeniu protokołu zajęcia.

§ 4. Jeżeli komornik uzna, że w celu oszacowania wartości należy wezwać biegłego, albo wierzyciel lub dłużnik wniósł zastrzeżenia, oszacowania wartości dokonuje komornik na podstawie opinii biegłego przy samym zajęciu, a gdyby to nie było możliwe, w terminie późniejszym. Jeżeli wartość zajętej ruchomości według oceny komornika przekracza dwadzieścia pięć tysięcy złotych, komornik wzywa do oszacowania wartości biegłego.

§ 5. Jeżeli oszacowanie wartości zajętych ruchomości następuje po sporządzeniu protokołu zajęcia, komornik dokonuje tego oszacowania w drodze postanowienia”.

I. Uwagi wspólne

1. **Zakres zmian.** Mocą art. 261 pkt 22 u.k.s. zmieniono w art. 853 k.p.c. przepisy § 1 i 2 oraz dodano § 3–5.

2. **Zakres czasowy.** Komentowany artykuł reguluje egzekucję z ruchomości. Czasowy zakres jego zastosowania został zatem uregulowany

w art. 298 ust. 2 u.k.s.⁴ W konsekwencji zmienione albo dodane przepisy art. 853 k.p.c. mają zastosowanie, jeżeli zajęcie ruchomości nastąpiło w dniu 2 stycznia 2019 r. albo w dniach następnych. Nie ma zaś znaczenia chwila złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji.

II. Uwagi do zmienionego § 1

3. **Istota uregulowania.** Zmiany § 1 mają charakter jedynie redakcyjny. Jeżeli bowiem w dotychczasowym stanie prawnym komornik oznaczał wartość ruchomości i umieszczał ją w protokole zajęcia (por. art. 853 § 1 k.p.c. w brzmieniu do dnia 1 stycznia 2019 r.), to mógł to zrobić tylko przy dokonywaniu zajęcia (przed podpisaniem protokołu zajęcia), a przy tym musiał tę wartość oszacować.

III. Uwagi do zmienionego § 2

4. **Istota uregulowania.** Przepis art. 853 § 2 k.p.c. istniał już także w dotychczasowym (do dnia 1 stycznia 2019 r.) stanie prawnym. Jego treść przeniesiono jednak częściowo do aktualnego § 4 tego artykułu.

Natomiast aktualny art. 853 § 2 k.p.c. ma swój odpowiednik częściowo w dotychczasowym § 2, a częściowo stanowi istotne *novum* w prawie polskim.

5. **Zastrzeżenia do oszacowania.** W komentowanym § 2 wprowadzono nieznaną dotychczas instytucję zastrzeżeń do oszacowania wartości ruchomości dokonanego przez komornika. Wcześniej środkiem zaskarżenia oszacowania wartości ruchomości były zarzuty. Przy czym ustawodawca postanowił, że od dnia 5 lutego 2005 r. zarzuty należy

⁴ Szerzej na temat wadliwości art. 298 ust. 2 u.k.s. w tezach 2 i 3 do zmienionego art. 844 § 1 k.p.c.: I. Kunicki, *Właściwość komornika przy egzekucji z ruchomości, zajęcie ruchomości nienależącej do dłużnika i doręczenie protokołu zajęcia. Komentarz do art. 844, 845 i 847 k.p.c. zmodyfikowanych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych*, PPE 2020, nr 2, s. 68–70.

podnosić w skardze na oszacowanie ruchomości⁵, a zatem z tym dniem zarzuty przestały być samodzielnym środkiem zaskarżenia.

6. Przedmiot zaskarżenia. Zastrzeżenia można wnieść tylko na oszacowanie dokonane przez komornika przy zajęciu (wpisane do protokołu zajęcia) bez udziału biegłego⁶. Podstawowym celem zastrzeżeń jest bowiem powołanie biegłego do wyceny wartości ruchomości. Jeżeli komornik dokonuje oszacowania w drodze postanowienia po złożeniu opinii biegłego, to na postanowienie przysługuje skarga⁷.

Jeżeli jednak komornik dokonuje oszacowania po złożeniu opinii przez biegłego, ale do protokołu zajęcia (przy zajęciu), to na takie oszacowanie zastrzeżenia nie przysługują. Należy uznać, że przysługuje wówczas skarga na czynności komornika. Skargą jest bowiem zaskarżalna, co do zasady, każda czynność komornika. Zastrzeżenia są zaś przewidziane w przepisie szczególnym (*lex specialis*), wyłączającym zastosowanie przepisów o skardze. Jeżeli zatem przysługują tylko w razie oszacowania bez biegłego, to w razie oszacowania do protokołu z udziałem biegłego nie mają zastosowania, a zatem wówczas na oszacowanie przysługuje skarga⁸.

7. Osoby legitymowane. W komentowanym przepisie § 2 użyto bezosobowego sformułowania „zastrzeżenia ... wnosi się...”. Ponadto w żadnym przepisie prawa nie określono kręgu osób uprawnionych do wniesienia zastrzeżeń. Należy zatem uznać, że zastrzeżenia mogą wnieść strony postępowania egzekucyjnego oraz współwłaściciele rzeczy

⁵ Por. zmianę art. 853 § 2 k.p.c. dokonaną mocą art. 1 pkt 138 ustawy z 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804).

⁶ Tak też M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Marciniaka, t. IV, Warszawa 2020, w druku, art. 853, nb 7.

⁷ Tak też P. Dzienis i M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwer, Warszawa 2019, s. 830 i 833. Przy czym autorzy przyjmują, że jeżeli komornik dokonał oszacowania wartości ruchomości mocą postanowienia, ale bez wydania opinii przez biegłego, to postanowienie komornika podlega zaskarżeniu zastrzeżeniami (tamże), z czym nie można się zgodzić.

⁸ Por. także O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, pod red. A. Jakubeckiego, Lex, uwagi do art. 853 k.p.c.

niebędący dłużnikiem egzekwowanym⁹. Te osoby mają bowiem interes prawny w prawidłowym oszacowaniu wartości rzeczy.

8. Końcowa chwila wniesienia zastrzeżeń. Zgłoszenie zastrzeżeń do oszacowania wartości ruchomości powinno nastąpić, co do zasady, do protokołu zajęcia, a zatem przed podpisaniem tego protokołu. Nie jest to termin w rozumieniu przepisów k.p.c.¹⁰, a zatem nie podlega przywróceniu (art. 168 i n. k.p.c.), przedłużeniu ani skróceniu (art. 166 k.p.c.).

Zastrzeżenia wniesione po podpisaniu protokołu zajęcia danej rzeczy podlegają odrzuceniu¹¹ jako niedopuszczalne, chyba że uprawniony nie mógł ich wnieść przed podpisaniem protokołu.

9. Forma zastrzeżeń zgłaszanych do protokołu. Zastrzeżenia te mogą być zgłoszone w każdej formie wskazanej w art. 760 § 1 k.p.c.¹² Ze względu na specyfikę tej czynności na ogół będą zgłaszane ustnie¹³. Komornik powinien jednak zamieścić wzmiankę o treści zastrzeżeń w protokole zajęcia, niezależnie w jakiej formie zgłoszono zastrzeżenia.

10. Niemożność zgłoszenia do protokołu z powodu nieobecności. W razie niemożności zgłoszenia zastrzeżeń do protokołu zajęcia,

⁹ W literaturze przedmiotu pomija się współwłaściciela rzeczy jako uprawnionego do wniesienia zastrzeżeń, trafnie zaś wymienia się prokuratora, Rzecznika Praw Obywatelskich, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające na zasadach takich jak prokurator (por. Z. Merchel [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. G. Sikorskiego, Sopot 2019, s. 806; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej i A. Zielińskiego, Legalis, art. 853, nb 5 oraz M. Lewandowski [w:] *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Lex, teza 5 do art. 261 pkt 22 u.k.s.). Przy czym wniesienie zastrzeżeń przez prokuratora i podmioty działające na zasadach takich jak prokurator ma marginalne znaczenie w praktyce.

¹⁰ Odmienne Z. Merchel, który bezpodstawnie traktuje to zdarzenie jako termin procesowy (*op. cit.*, s. 806).

¹¹ Tak też Z. Merchel, *op. cit.*, s. 806.

¹² Natomiast P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 831 i K. Flaga-Gieruszyńska przyjmują, że zastrzeżenia zgłaszane do protokołu zajęcia mogą być wniesione w formie ustnej (*op. cit.*, art. 853, nb 6).

¹³ Por. także Z. Merchel, *op. cit.*, s. 807 i H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, pod red. T. Zembrzuskiego, Lex, teza 10 do art. 853 k.p.c.

powinny być one zgłoszone w ciągu trzech dni od dnia doręczenia protokołu. Podstawową przyczyną niemożności zgłoszenia zastrzeżeń do protokołu zajęcia jest nieobecność osoby uprawnionej przy zajęciu¹⁴.

Komornik doręcza protokół zajęcia wierzycielowi, tylko wówczas, gdy nie był obecny przy zajęciu (art. 847 § 1 zd. 2 k.p.c.). Jeżeli zatem wierzyciel był obecny przy zajęciu może zgłosić zastrzeżenia tylko do protokołu zajęcia. Nie otrzyma już bowiem protokołu i nie otworzy mu się trzydniowy termin określony w art. 853 § 2 zd. 1 k.p.c. Niemożność wniesienia zastrzeżeń przez wierzyciela do protokołu zajęcia jest zatem równoznaczna z nieobecnością przy zajęciu.

Natomiast dłużnikowi i współwłaścicielowi rzeczy protokół zajęcia zawsze podlega doręczeniu (art. 847 § 1 zd. 2 k.p.c.), czyli choćby byli obecni przy dokonaniu zajęcia. W konsekwencji mogą zgłosić zastrzeżenia w ciągu trzech dni od doręczenia, nawet gdyby byli obecni przy zajęciu, o ile zachodziła niemożność ich zgłoszenia do protokołu zajęcia. Niemożność zgłoszenia zastrzeżeń do protokołu zajęcia przez dłużnika i współwłaściciela rzeczy należy zatem rozumieć szerzej niż tylko nieobecność przy zajęciu.

11. Niemożność zgłoszenia zastrzeżeń z innych przyczyn. Należy przyjąć, że dłużnik albo współwłaściciel obecni przy zajęciu nie mogą wnieść zastrzeżeń do protokołu zajęcia – np. jeżeli przy zajęciu panowało „zamieszanie”, trzeba było wezwać Policję.

12. Forma i termin. Zastrzeżenia wnoszone w ciągu 3 dni od momentu doręczenia protokołu zajęcia mogą być wniesione w każdej formie określonej w art. 760 § 1 k.p.c.¹⁵

Trzydniowy termin jest zachowany, gdy pismo zawierające zastrzeżenia zostało nadane albo złożone zgodnie z art. 165 § 2–4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Jest to termin procesowy, ustawowy. Podlega zatem przywróceniu

¹⁴ Podobnie P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 831.

¹⁵ Podobnie K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 853, nb 6 oraz P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 831. Natomiast H. Pietrkowski, *op. cit.*, teza 10 do art. 853 k.p.c. bezpodstawnie przyjmuje, że w tym wypadku zastrzeżenia mogą być wniesione tylko w formie pisemnej.

przez komornika (art. 168 i n. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Nie podlega zaś przedłużeniu ani skróceniu.

Skutkiem przekroczenia tego terminu powinno być odrzucenie zastrzeżeń¹⁶.

13. Treść zastrzeżeń. Przepisy art. 853 k.p.c. nie określają wymogów co do treści zastrzeżeń. Należy zatem uznać, że wystarczy, gdy z ich treści wynika, iż skarżący jest niezadowolony z oszacowania wartości ruchomości¹⁷. Jednakże, gdy zajęto kilka rzeczy zawsze musi być sprecyzowane, której rzeczy zastrzeżenia dotyczą.

Zastrzeżenia nie muszą być uzasadnione¹⁸ i skarżący nie musi podawać jaka jest, jego zdaniem, wartość rzeczy. Nie ma jednak przeszkód, aby skarżący podał na czym jego zdaniem polega wadliwość oszacowania, a zatem np. mały (duży) przebieg pojazdu, rodzaj silnika albo skrzyni biegów, liczba motogodzin pracy danej maszyny¹⁹. W szczególności zaś, jeżeli zastrzeżenia są wnoszone na piśmie muszą spełniać warunki formalne pisma procesowego (art. 125 i n. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)²⁰.

14. Skutki zastrzeżeń. W następstwie wniesienia zastrzeżeń komornik zamieszcza wzmiankę o ich treści w protokole zajęcia. Ponadto obligatoryjne jest powołanie biegłego do oszacowania ruchomości²¹. Tym samym z chwilą skutecznego wniesienia zastrzeżeń oszacowanie dokonane przez komornika traci moc.

15. Charakter prawny zastrzeżeń. Należy uznać, że zastrzeżenia są środkiem zaskarżenia²² jednej z czynności komornika, a mianowicie

¹⁶ Natomiast P. Dzienis i M. Klonowski używają niejasnego terminu „nieuwzględnienie zastrzeżeń” (*op. cit.*, s. 831).

¹⁷ Por. także Z. Merchel, *op. cit.*, s. 807.

¹⁸ M. Lewandowski, *op. cit.*, teza 7 do art. 261 pkt 22 u.k.s.

¹⁹ Por. P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 830.

²⁰ Tak też M. Lewandowski, *op. cit.*, teza 7 do art. 261 pkt 22 u.k.s.

²¹ Tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 830 i 832; H. Pietrzkowski, *op. cit.*, teza 8 do art. 853 k.p.c. (autor ten przyjmuje jednak zbyt wąsko, że jest to jedyny skutek wniesienia zastrzeżeń) oraz M. Michalska-Marciniak, *op. cit.*, art. 853, nb 7.

²² Do niedawna w Kodeksie postępowania cywilnego były znane tylko zastrzeżenia do protokołu posiedzenia sądu (art. 162 k.p.c.). Ostatnio jednak zastrzeżenia o podobnym charakterze zostały dodane także w innych przepisach k.p.c. (por. art. 47² § 2 i 3, art. 765 § 1¹ oraz art. 853 § 2–4 k.p.c.). Ze względu na rozmiary i przedmiot

oszacowania wartości zajętej ruchomości²³. Jak już zaznaczono (por. teżę poprzednią), w następstwie ich wniesienia oszacowanie dokonane przez komornika traci moc. Zastrzeżenia uregulowane w komentowanym artykule należy zatem zaliczyć do grona szczególnych środków zaskarżenia.

Zastrzeżenia są środkiem zaskarżenia różnym od skargi na czynności komornika²⁴. W konsekwencji skarga nie przysługuje na oszacowanie wartości ruchomości uwidocznione w protokole zajęcia²⁵.

16. Wzmianka w protokole. Komornik zawsze zamieszcza wzmiankę o treści zastrzeżeń w protokole zajęcia, zarówno, gdy zastrzeżenia są wnoszone do protokołu zajęcia, jak i gdy zastrzeżenia zostały wniesione w ciągu 3 dni od momentu doręczenia protokołu. Dotyczy to także wypadku, gdy zastrzeżenia są wnoszone na piśmie.

niniejszego opracowania nie można jednoznacznie ocenić, czy wszystkie te zastrzeżenia mają jednakowy charakter prawny.

²³ Tak też K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 853, nb 4. Odmienne S. Cieślak, zdaniem którego zastrzeżenia nie są środkiem zaskarżenia oszacowania, lecz inną czynnością procesową ([w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz/Art. 730–1217*, t. II, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, s. 650). Podobnie H. Pietrzkowski, który przyjmuje, że „zastrzeżenia do oszacowania nie są środkiem zaskarżenia. Istotą środka zaskarżenia jest cel, jakiemu on służy, a mianowicie spowodowanie z inicjatywy skarżącego uchylenia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia lub zarządzenia bądź czynności procesowej wykonawczej” (*op. cit.*, teza 8 do art. 853 k.p.c.). W związku z negowaniem charakteru prawnego zastrzeżeń jako środka zaskarżenia czynności komornika należy zatem zaznaczyć, że przytoczona wyżej definicja środka zaskarżenia podana przez H. Pietrzkowskiego jest bardzo uproszczona, a w szczególności pomija ona jeden z podstawowych skutków niektórych szczególnych środków zaskarżenia w postaci utraty mocy przez zaskarżone orzeczenie. Gdyby przyjąć trafność wskazanej definicji, nie byłby środkami zaskarżenia: sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (art. 505 § 2 k.p.c.) i elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505 § 2 w zw. z art. 505²⁸ § 1 k.p.c.), sprzeciw od nakazu zapłaty w europejskim postępowaniu nakazowym (art. 505¹⁹ § 1 k.p.c.), niektóre wypadki skargi na orzeczenie referendarza sądowego (art. 398²² § 3 k.p.c.) oraz zastrzeżenia do zarządzenia asystenta sądowego o wezwaniu do uiszczenia opłaty sądowej (art. 47³ § 3 k.p.c.). Także bowiem w razie wniesienia tych środków zaskarżone orzeczenie traci moc *ex lege* i nie podlega niczyjej kontroli. Wypowiedź H. Pietrzkowskiego jest jednak niejasna, gdyż nieco niżej przyjmuje on jednak, że zastrzeżenia są środkiem zaskarżenia (*op. cit.*, teza 8 do art. 853 k.p.c.). Na marginesie należy zaznaczyć, że problematyka szczególnych środków zaskarżenia w polskim postępowaniu cywilnym jest niezwykle rozbudowana i skomplikowana, a przy tym nie została wyczerpująco opracowana przez naukę.

²⁴ Tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 829–830. Natomiast zdaniem Z. Merchla, w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego jest to tylko problem innej nazwy środka zaskarżenia (*op. cit.*, s. 806).

²⁵ Tak też O. Marcewicz, *op. cit.*, uwagi do art. 853 k.p.c.

Skoro przepis § 2 zd. 2 wymaga zamieszczenia wzmianki o treści zastrzeżeń, wzmianka ta nie może być ograniczona tylko do informacji o fakcie ich wniesienia²⁶. Jak już jednak zaznaczono (por. tezę 13), nie ma szczególnych wymogów co do treści zastrzeżeń. Jeżeli jednak zastrzeżenia co do oszacowania wartości zostały sprecyzowane, powinno znaleźć to odzwierciedlenie w protokole zajęcia.

17. Wyznaczenie biegłego. Podstawowym skutkiem wniesienia zastrzeżeń jest powinność komornika wyznaczenia biegłego w celu wydania opinii na temat wartości ruchomości. W konsekwencji zastrzeżenia nie przysługują na oszacowanie dokonane po wydaniu opinii przez biegłego.

Nie ma znaczenia wartość ruchomości, a zatem zastrzeżenia przysługują, gdy wartość danej rzeczy wynosi np. kilkanaście złotych. Należy jednak pamiętać, że wniesienie zastrzeżeń podnosi koszty postępowania egzekucyjnego. Biegłemu przysługuje bowiem wynagrodzenie i zwrot wydatków niezbędnych do wydania opinii (art. 11 zd. 1 u.k.k.²⁷).

Komornik wyznacza biegłego do oszacowania ruchomości na zasadach podobnych jak sąd w postępowaniu rozpoznawczym²⁸.

18. Zaskarżenie w innych kwestiach. Inne niż wartość rzeczy kwestie dotyczące zajęcia rzeczy (np. nieprawidłowe oznaczenie rzeczy w protokole zajęcia) można skarżyć na zasadach ogólnych skargą na czynności komornika.

IV. Uwagi do dodanego § 3

19. Istota uregulowania. Komentowany paragraf wprowadza obowiązek pouczenia przez komornika podmiotów uprawnionych do wniesienia zastrzeżeń o sposobie i terminie ich wniesienia. Przepis ten nie ma zastosowania przy doręczaniu postanowienia wskazanego w art. 853

²⁶ Odmienne M. Michalska-Marciniak, *op. cit.*, art. 853, nb 7.

²⁷ Ustawa z 22 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 2363 ze zm.).

²⁸ Por. także Z. Merchel, *op. cit.*, s. 807.

§ 5 k.p.c., mocą którego komornik oszacował wartość rzeczy²⁹. W takim wypadku komornik powinien pouczyć na podstawie art. 763¹ k.p.c. strony i współwłaściciela rzeczy występujących bez profesjonalnego pełnomocnika o dopuszczalności skargi³⁰.

20. Podmioty pouczone. W przepisie § 3 jest mowa o pouczeniu stron. Jednakże protokół zajęcia podlega doręczeniu także współwłaścicielowi zajętej rzeczy niebędącemu dłużnikiem (por. art. 847 § 1 zd. 2 k.p.c.). Stosując zatem rozszerzającą wykładnię celowościową należy uznać, że komornik powinien pouczyć także współwłaściciela.

21. Treść i forma pouczenia. Komornik powinien pouczyć o sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń³¹. Jeżeli pouczenia dokonuje przy zajęciu, to powinien dokonać tego ustnie (a informację o dokonanym pouczeniu zamieścić w protokole zajęcia), jeżeli zaś przy doręczeniu protokołu – pouczenia dokonuje na piśmie³².

22. Pouczenie przy doręczaniu protokołu. W końcowej części § 3 przewidziano pouczenie strony przy doręczaniu protokołu tylko, gdy była nieobecna przy zajęciu. Jednakże protokół podlega doręczeniu dłużnikowi i współwłaścicielowi rzeczy także, gdy byli obecni przy zajęciu (art. 847 § 1 zd. 2 k.p.c.). Należy jednak uznać, że pouczanie ich w takiej sytuacji jest rzeczywiście zbędne, ponieważ byli pouczeni o sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń przy dokonywaniu zajęcia. Jeżeli jednak komornik nie pouczył tych podmiotów przy dokonywaniu zajęcia, powinien pouczyć je przy doręczeniu protokołu.

V. Uwagi do dodanego § 4

23. Istota uregulowania. W paragrafie tym uregulowano przesłanki i sposób oszacowania ruchomości z udziałem biegłego. Zasadą

²⁹ Odmiennie P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 831.

³⁰ Podobnie P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 833–834.

³¹ Natomiast P. Dzienis i M. Klonowski, piszą także o konieczności pouczenia o „prawie” wniesienia zastrzeżeń (*op. cit.*, s. 831), co jest zbędne.

³² Tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 831.

jest zaś, że komornik samodzielnie dokonuje oszacowania wartości ruchomości³³.

24. Przesłanki. Komornik dokonuje oszacowania ruchomości z udziałem biegłego, gdy ustawa mu to nakazuje albo sam uzna, że należy powołać biegłego.

25. Nakaz ustawowy. Ustawa zaś nakazuje powołanie biegłego do oszacowania wartości ruchomości, gdy:

- 1) strona wniosła zastrzeżenia do oszacowania dokonanego przez komornika (art. 853 § 2 zd. 2 i § 4 k.p.c.);
- 2) wartość rzeczy przekracza dwadzieścia pięć tysięcy złotych (art. 853 § 4 zd. 2 k.p.c.);
- 3) przewidziano to w przepisach szczególnych – art. 866² § 1 zd. 1 oraz art. 866² § 2 zd. 1 k.p.c.³⁴

Jeżeli w tych wypadkach komornik nie powoła biegłego sąd powinien uchylić oszacowanie na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. Strony postępowania egzekucyjnego i współwłaściciel rzeczy mogą zaś zaskarżyć takie oszacowanie na zasadach ogólnych, a zatem zastrzeżeniami, gdy zamieszczono je w protokole zajęcia albo skargą, gdy oszacowania dokonano mocą postanowienia.

26. Uznanie potrzeby przez komornika. Komornik uznaje potrzebę powołanie biegłego, gdy oszacowanie wartości wymaga wiadomości specjalnych³⁵. W szczególności zatem, gdy rzecz jest nietypowa albo takiego rodzaju, którego komornik nie szacował, np. rzadko spotykana w obrocie. W takim wypadku komornik nie zamieszcza wzmianki

³³ S. Cieślak, *op. cit.*, s. 649; M. Drabik [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, pod red. T. Szanciło, Legalis, art. 853, nb 2 oraz M. Michalska-Marciniak, *op. cit.*, art. 853, nb 7.

³⁴ S. Cieślak, *op. cit.*, s. 649; K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 853, nb 2; Z. Merchel, *op. cit.*, s. 805; M. Drabik, *op. cit.*, art. 853, nb 2 i 5 oraz M. Michalska-Marciniak, *op. cit.*, art. 853, nb 5 i 6.

³⁵ Por. J. Lipińska, *Biegły w postępowaniu egzekucyjnym (część druga). Zagadnienia szczegółowe*, PPE 2018, nr 1, s. 79–80; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 649. K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 853, nb 2; Z. Merchel, *op. cit.*, s. 805 (niezrozumiała jest jednak wypowiedź tego autora, że do czasu sporządzenia opinii przez biegłego komornik dokonuje oszacowania tymczasowego); M. Drabik, *op. cit.*, art. 853, nb 2 oraz M. Michalska-Marciniak, *op. cit.*, art. 853, nb 6.

o wartości ruchomości w protokole zajęcia. Mimo braku oznaczenia wartości rzeczy protokół zajęcia podlega doręczeniu.

Komornik może powołać biegłego już do samej czynności zajęcia, a wówczas wartość rzeczy oszacuje na podstawie opinii biegłego, ale wynik oszacowania zamieści już w protokole zajęcia³⁶.

27. Zastrzeżenia. Komentowany paragraf stanowi o wniesieniu zastrzeżeń przez strony jako przesłance powołania biegłego. Jak już jednak zaznaczono, zastrzeżenia może wnieść także współwłaściciel rzeczy (por. też 7). Należy zatem uznać, że także, gdy zastrzeżenia wniesie współwłaściciel rzeczy, komornik powinien powołać biegłego.

28. Wartość. Wartość rzeczy na kwotę powyżej dwudziestu pięciu tysięcy złotych wstępnie ocenia komornik. Należy uznać, że w takim wypadku komornik powinien w protokole zajęcia, przy oznaczeniu rzeczy, zamieścić wzmiankę „wartość powyżej dwudziestu pięciu tysięcy złotych”. W takim wypadku wartość rzeczy nie została jednak oszacowana, a zatem zastrzeżenia nie przysługują³⁷. Jeżeli zaś następnie komornik nie powoła biegłego do oszacowania wartości tej rzeczy, przysługuje skarga na zaniechanie komornika³⁸.

29. Indywidualizm oszacowania. Oszacowaniu podlega, co do zasady, indywidualnie każda rzecz zajęta³⁹ i podlegająca odrębnej sprzedaży.

³⁶ Tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 832.

³⁷ Natomiast P. Dzienis i M. Klonowski piszą, że komornik powołuje wówczas biegłego z urzędu, nie badając zasadności zastrzeżeń (*op. cit.*, s. 832). Należy zatem zaznaczyć, że w razie wniesienia zastrzeżeń komornik nigdy nie bada ich zasadności, lecz oszacowanie wartości rzeczy traci moc (por. też 14). W tym zaś wypadku komornik powinien powołać biegłego z urzędu, a zatem gdyby nawet przyjąć dopuszczalność wniesienia zastrzeżeń, to nie miałyby one żadnego znaczenia prawnego.

³⁸ M. Lewandowski, *op. cit.*, teza 15 do art. 261 pkt 22 u.k.s.

³⁹ Por. J. Lipińska, *op. cit.*, s. 76–79; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 648; P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 828–829; K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 853, nb 1; Z. Merchel, *op. cit.*, s. 804; M. Drabik, *op. cit.*, art. 853, nb 1; M. Lewandowski, *op. cit.*, teza 9 do art. 261 pkt 22 u.k.s.; H. Pietrkowski, *op. cit.*, teza 3 do art. 853 k.p.c. oraz M. Michalska-Marciniak, *op. cit.*, art. 853, nb 2.

W szczególności zaś do zbiorowego oszacowania rzeczy nie upoważnia art. 867 § 1³ k.p.c. (odmiennie P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 828), który dotyczy tylko podania ogólnej wartości rzeczy w obwieszczeniu o licytacji. Zwłaszcza, że w obwieszczeniu tym trzeba podać odrębnie sumę oszacowania „rzeczy o większej wartości”. Nietrafne jest przy tym powoływanie się na uchwałę (7)SN z 9 grudnia 1986 r.

Dotyczy to także rzeczy, której wartość przekracza dwadzieścia pięć tysięcy złotych⁴⁰.

Jeżeli jednak egzekucja prowadzona jest ze zbioru rzeczy⁴¹, to oszacowaniu podlega wartość tego zbioru⁴². Nie ma bowiem sensu szacowania odrębnie każdej cegły, w sytuacji gdy ma być sprzedane np. 1000 cegieł jako całość, podobnie nie ma sensu szacowania każdej książki z biblioteki, jeżeli ma być sprzedana biblioteka jako całość⁴³. Zatem o tym, czy wartość przewyższa kwotę dwudziestu pięciu tysięcy złotych, wskazaną w art. 853 § 4 zd. 2 k.p.c., decyduje wartość zbioru rzeczy⁴⁴.

30. Sposób oszacowania. Oszacowania zawsze dokonuje komornik, jest to czynność komornika⁴⁵. W konsekwencji zaskarżeniu (zastrzeżeniami, skargą) podlega zawsze oszacowanie jako czynność komornika.

Biegły zaś sporządza opinię, która podlega ocenie komornika, tak samo jak ocenie sądu podlega opinia biegłego w postępowaniu

III CZP 61/86, OSNCP 1987/9/129, która została wydana na tle art. 853 § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed 5 lutego 2005 r. (tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 829). Wskazany przepis art. 853 § 1 k.p.c. w brzmieniu przed 5 lutego 2005 r. stanowił zaś, że komornik oznacza w protokole zajęcia wartość każdej zajętej ruchomości. Nawet jednak na tle tak sformułowanego przepisu SN trafnie przyjął, że można oszacować komplet mebli jako całość (por. uzasadnienie post. SN z dnia 20 czerwca 1983 r., III CRN 113/83, Lex nr 456799). Zarówno bowiem w brzmieniu art. 853 § 1 k.p.c. sprzed 5 lutego 2005 r., jak i obecnym, chodzi o odrębne oszacowanie każdej rzeczy, która będzie stanowiła odrębny przedmiot licytacji, a zatem pojedynczej rzeczy albo zbioru rzeczy.

⁴⁰ Tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 833.

⁴¹ Szerzej na temat pojęcia „zbiór rzeczy” I. Kunicki, *Elektroniczna licytacja ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 182–183. Por. także P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 829.

⁴² Por. także uzasadnienie postanowienia SN z dnia 20 czerwca 1983 r., III CRN 113/83, Lex nr 456799; J. Lipińska, *op. cit.*, s. 78; P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 829 oraz H. Pietrkowski, *op. cit.*, teza 3 do art. 853 k.p.c.

⁴³ Gdyby jednak komornik podjął decyzję o sprzedaży wskazanych cegieł w mniejszych pakietach albo na sztuki bądź też sprzedaży książek z zajętej biblioteki albo księgarni w mniejszych (np. tematycznych) pakietach albo po jednej sztuce, musiałby od podstaw oszacować wartość sprzedawanych pakietów (zbiorów rzeczy) albo poszczególnych rzeczy.

⁴⁴ Tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 833.

⁴⁵ Tak też P. Dzienis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 832. Odmienne Z. Merchel, który pisze o „kolejnych oszacowaniach dokonanych przez biegłego” (*op. cit.*, s. 805) oraz o „niezaskarżalności oszacowania dokonanego przez biegłego” (*op. cit.*, s. 806). Należy zatem dodać, że biegły nigdy nie dokonuje oszacowania, lecz sporządza opinię na temat wartości rzeczy, a ponadto opinia ta jest sporządzana, co do zasady, tylko raz.

rozpoznawczym⁴⁶. Biegły powinien podać sposób obliczenia wartości ruchomości.

VI. Uwagi do dodanego § 5

31. Istota uregulowania. Powinność wydania postanowienia w razie dokonania oszacowania po sporządzeniu protokołu zajęcia (art. 853 § 5 k.p.c.) oznacza, że komornik nie oznacza wartości ruchomości w protokole zajęcia. Jeżeli już wcześniej oznaczył tę wartość w protokole zajęcia⁴⁷, wydanie postanowienia powoduje pozbawienie skuteczności stosownej wzmianki (oznaczenie wartości ruchomości) w protokole.

Ponieważ, co do zasady, wartość rzeczy szacuje komornik dokonując zajęcia⁴⁸, oszacowanie po sporządzeniu protokołu powinno nastąpić, gdy komornik szacuje wartość po wydaniu opinii przez biegłego⁴⁹, chyba że biegły wydał opinię przy zajęciu rzeczy.

Komornik może jednak oszacować wartość rzeczy po sporządzeniu protokołu zajęcia, również bez opinii biegłego, np. w sytuacji określonej w art. 138 ust. 3 pkt 3 u.k.s., a zatem gdy zajęcia dokonał asesorski komornik⁵⁰.

32. Doręczenie. Postanowienie komornika zawierające oszacowanie wartości rzeczy podlega doręczeniu na zasadach ogólnych podmiotom uprawnionym do jego zaskarżenia – stronom postępowania egzekucyjnego i współwłaścicielowi rzeczy⁵¹.

⁴⁶ Por. Z. Merchel, *op. cit.*, s. 807. Por. także H. Pietrkowski, *op. cit.*, teza 4 do art. 853 k.p.c.

⁴⁷ Nie można zaś zgodzić się z wypowiedzią, że wydanie postanowienia dotyczy sytuacji, gdy nie zamieszczono wartości rzeczy w protokole zajęcia (M. Drabik, *op. cit.*, art. 853, nb 6).

⁴⁸ Por. Z. Merchel, *op. cit.*, s. 804.

⁴⁹ Tak też P. Dzieńis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 833. Podobnie M. Michalska-Marciniak, *op. cit.*, art. 853, nb 7.

⁵⁰ Tak też P. Dzieńis i M. Klonowski, *op. cit.*, s. 829 i 833. Natomiast z wypowiedzi Z. Merchla wynika, że w takim wypadku wartość oszacowania podlega wpisaniu do protokołu i doręczeniu podlega ten protokół (*op. cit.*, s. 805). Należy uznać, że ta wypowiedź jest *contra legem* wobec art. 853 § 5 k.p.c.

⁵¹ M. Lewandowski wymienia tylko strony jako uprawnione do otrzymania postanowienia komornika (*op. cit.*, teza 14 do art. 261 pkt 22 u.k.s.).

33. **Zaskarżenie.** Postanowienie wskazane w § 5 podlega zaskarżeniu na zasadach ogólnych – skargą na czynności komornika⁵².

34. **Koszty.** Zastrzeżenia do oszacowania wartości rzeczy uwidocznionego w protokole zajęcia nie podlegają opłacie komorniczej, gdyż w ustawie o kosztach komorniczych nie przewidziano możliwości użycia przez komornika takiej opłaty (por. zaś art. 18 ust. 2 u.k.k.).

Skarga za postanowienie, o którym mowa w art. 853 § 5 k.p.c., podlega stałej opłacie sądowej w wysokości 50 złotych (art. 25 ust. 1 u.k.s.c.⁵³).

⁵² Tak też Z. Merchel, *op. cit.*, s. 808 i M. Lewandowski, *op. cit.*, teza 14 do art. 261 pkt 22 u.k.s. Odmienne P. Dzienis i M. Klonowski, zdaniem których postanowienie podlega zaskarżeniu zastrzeżeniami, jeżeli oszacowanie nastąpiło bez udziału biegłego, a skargą, gdy na podstawie opinii biegłego (*op. cit.*, s. 830 i 833). Podobnie H. Pietrzkowski, *op. cit.*, teza 9 do art. 853 k.p.c.

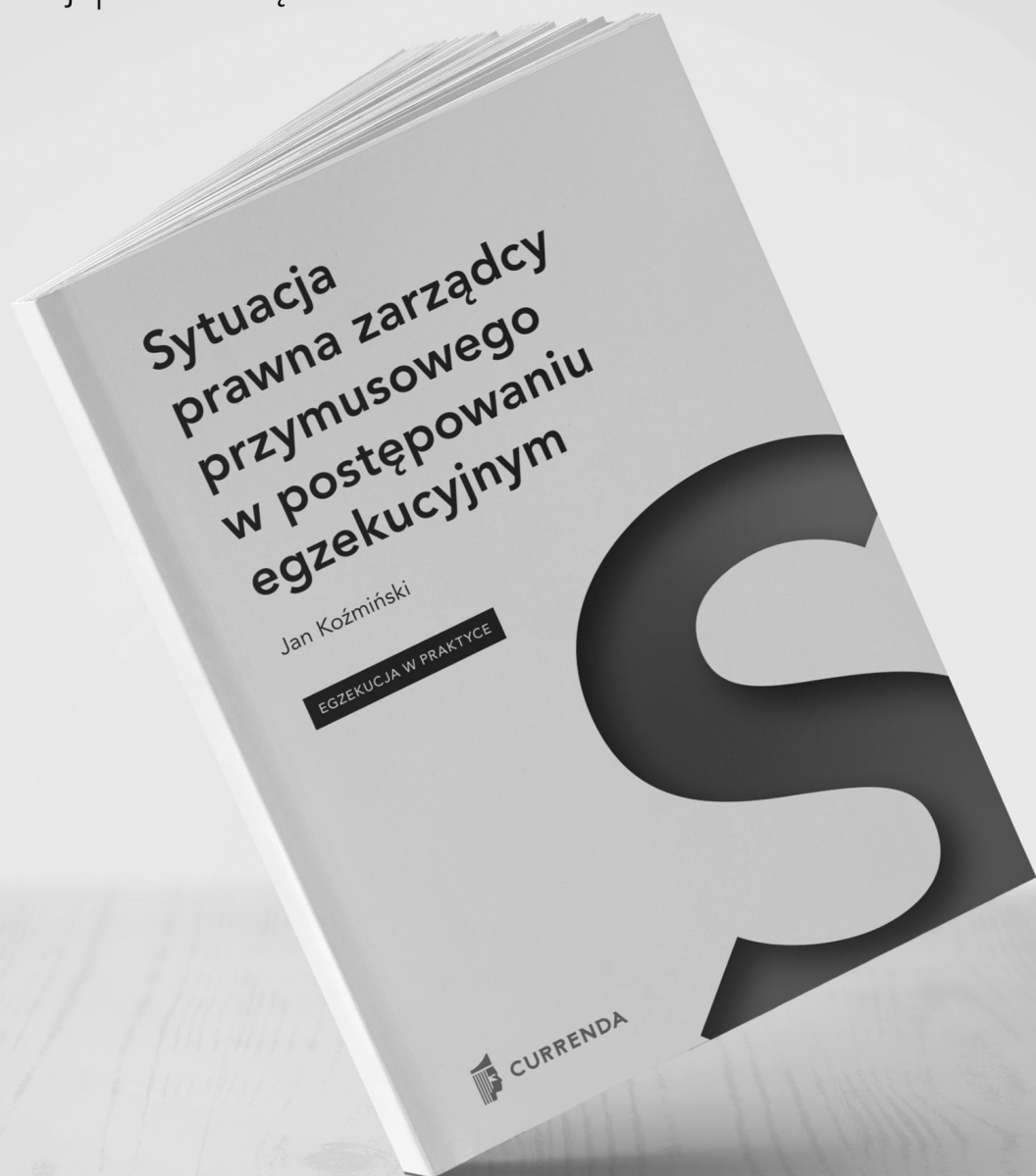
Należy dodać, że H. Pietrzkowski opowiada się za niedopuszczalnością skargi na analizowane postanowienie, jeżeli oszacowanie mocą tego postanowienia zostało dokonane po wniesieniu zastrzeżeń (*op. cit.*, teza 9 do art. 853 k.p.c.). W związku z tą wypowiedzią należy zatem zaznaczyć, że skargą podlega zaskarżeniu inna czynność komornika niż zastrzeżeniami, a przy tym na ogół inna będzie oszacowana wartość ruchomości. Wartość ta może być mniej korzystna dla skarżącego niż zaskarżana zastrzeżeniami. Rozróżnienie to nie ma podstawy ustawowej (*contra legem*).

Ustawa *expressis verbis* reguluje, że na każde oszacowanie wartości ruchomości dokonane przez komornika bez opinii biegłego (por. tezę 6), zamieszczone w protokole zajęcia, przysługują zastrzeżenia (art. 853 § 2 k.p.c.). Nie uregulowano natomiast środka zaskarżenia na postanowienie określone w art. 853 § 5 k.p.c., a zatem na zasadach ogólnych na każde takie postanowienie przysługuje skarga.

⁵³ Ustawa z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 785 ze zm.).

Prezentacja regulacji prawnych

dotyczących wszczęcia i prowadzenia
egzekucji przez zarząd

Nie zwlekaj i odwiedź
stronę Wydawnictwa Currenda

www.sklep.currenda.pl

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe rozwiązania prawne”, Kraków, 29 listopada 2019 r.

W dniu 29 listopada 2019 r., w auli Uniwersytetu Jagiellońskiego – Pałacu Larischa w Krakowie, odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe rozwiązania prawne”, współorganizowana przez Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy przy Krajowej Radzie Komorniczej w Warszawie, Izbę Komorniczą w Krakowie oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr hab. Jerzy Pisuliński. Podkreślił on fakt, że od wejścia w życie ustawy o komornikach sądowych¹ oraz ustawy o kosztach komorniczych²

¹ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 771 ze zm.); dalej: u.k.s.

² Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 2363 ze zm.); dalej: u.k.k.

upłynął już prawie rok, co skłania do refleksji w szczególności nad kształtem sądowego postępowania egzekucyjnego. Przybyłych gości powitała Henryka Bednorz-Godyń, Wiceprzewodnicząca Rady Izby Komorniczej w Krakowie, dziękując władzom Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego za współpracę przy organizacji konferencji. Przybyłych gości przywitał również Kierownik Zakładu Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji dr hab. Radosław Flejszar. Głos zabrał następnie Marcin Borek, Dyrektor Ośrodka Naukowo-Szkoleniowego przy Krajowej Radzie Komorniczej w Warszawie, który podkreślił że niniejsza konferencja zamyka tegoroczny cykl konferencji naukowych organizowanych przez Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy, poświęconych szeroko rozumianej problematyce egzekucji sądowej oraz nowym rozwiązaniom prawnym wprowadzonym na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw³.

Konferencja została podzielona na trzy główne części. Pierwszą z nich moderował prof. dr hab. Andrzej Marciniak (Uniwersytet Łódzki). Moderator na wstępie odniósł się do atmosfery ubiegłorocznej konferencji organizowanej przez Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy wraz z Izbą Rady Komorniczej w Krakowie, podczas której wyrażano wiele obaw wobec rewolucyjnych zmian w zakresie przestrzeni prawnej działalności komorników. Obecnie dzięki intensywnym pracom samorządu komorniczego większość problemów, pojawiających się na tle nowych regulacji prawnych, została już rozpoznana i rozwiązana.

W merytorycznej części konferencji jako pierwszy głos zabrał dr hab. Radosław Flejszar (Uniwersytet Jagielloński), który wygłosił referat pt. „Utrwalenie właściwości komornika sądowego”. W toku wystąpienia prelegent przedstawił zagadnienia właściwości funkcyjnej i miejscowej

³ Dz.U. z 2019 r., poz. 1469.

komornika, prawo wyboru komornika oraz zasadę ciągłości (utrwalenia) właściwości sądu – *perpetuatio fori*. Dokonał prezentacji reguły utrwalenia właściwości komornika sądowego na gruncie poprzedniego stanu prawnego na podstawie art. 8 ust. 14 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji⁴ oraz utrwalenia właściwości komornika sądowego w aktualnym stanie prawnym (art. 763³ k.p.c.). Omówił również regulacje intertemporalne w tym zakresie zawarte w art. 298 u.k.s. Prelegent zaznaczył, że art. 759¹ k.p.c. wprowadza regułę, zgodnie z którą egzekucję prowadzi komornik właściwy zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Prawo wyboru komornika – uregulowane do 31 grudnia 2018 r. w art. 8 ust. 5 u.k.s.e., a obecnie (od 1.1.2019 r.) w art. 10 u.k.s. jest odstępstwem od powyższej reguły. Właściwość przemienna komornika (wybór między jednym z komorników wskazanych w ustawie) to instytucja odrębna od prawa wyboru komornika. W dalszej kolejności wskazano na przepis art. 763³ § 2 k.p.c., w świetle którego w określonych okolicznościach komornik może przekazać sprawę do komornika właściwości ogólnej dłużnika. Zastosowanie tego przepisu opiera się na trzech przesłankach: po pierwsze, jest prowadzona egzekucja świadczeń alimentacyjnych; po drugie, dłużnik zmienił miejsce zamieszkania w toku takiej egzekucji, przeprowadzając się na obszar właściwości innego sądu apelacyjnego; po trzecie zaś dalsze prowadzenie egzekucji wiązałoby się z nadmiernymi kosztami. Prelegent odniósł się również do względnego charakteru zasady ciągłości właściwości komornika sądowego w postępowaniu egzekucyjnym, zwracając uwagę na odstępstwa od jej istnienia w razie zbiegu egzekucji, możliwości przekazania sprawy w toku egzekucji świadczeń alimentacyjnych (art. 763³ § 2 k.p.c.) oraz w przypadku zmiany podstaw właściwości w toku postępowania, wynikającej z zażądania przez wierzyciela zastosowania innego sposobu egzekucji, w odniesieniu do którego właściwość miejscowa ma charakter wyłączny (egzekucja z nieruchomości

⁴ T.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm., uchylona z dniem 1.01.2019 r.; dalej: u.k.s.e.

– przekazanie do komornika miejsca położenia nieruchomości). Profesor zaznaczył, że art. 844 § 2 k.p.c. kreuje właściwość miejscową komornika, jeżeli wierzyciel wskaże we wniosku ruchomości położone w różnych okręgach sądowych albo jeżeli komornik ustali istnienie ruchomości w różnych okręgach sądowych. Tym samym komornik staje się właściwy również do prowadzenia tej egzekucji w stosunku do takich ruchomości poza swoim okręgiem sądowym.

Kolejny referat poświęcony problematyce „Nowych zasad zajęcia ruchomości w egzekucji sądowej” wygłosiła prof. UR dr hab. Anna Kościółek (Uniwersytet Rzeszowski). Na wstępie prelegentka zwróciła uwagę na: zmiany wprowadzone w zakresie właściwości miejscowej komornika, warunki dopuszczalności zajęcia ruchomości, tryb postępowania w razie zajęcia ruchomości stanowiącej własność osoby trzeciej, bieg terminu do wytoczenia powództwa o zwolnienie zajętej ruchomości od egzekucji, podstawy zajęcia ruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego, zasady oszacowania zajętych ruchomości oraz problematykę dozoru nad zajętymi ruchomościami. Wskazała również na ograniczenia podejmowania czynności przez asesorów komorniczych. Asesorowi komorniczemu nie wolno bowiem dokonywać czynności odbywających się poza kancelarią, co jednak nie wyklucza możliwości pisemnego upoważnienia asesora w konkretnej sprawie do zajęcia ruchomości. Upoważnienie to nie dotyczy odebrania dozoru nad zajętymi ruchomościami oraz oznaczenia wartości zajętych ruchomości. W zakresie upoważnienia asesor nie może stosować środków przymusu oraz działań, o których mowa w art. 814 § 1 k.p.c. Profesor A. Kościółek, powołując się na orzecznictwo SN⁵, zaznaczyła, że komornik nie jest uprawniony ani do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym, ani do badania stosunku prawnego, w jakim pozostaje dłużnik do ruchomości będącej w jego władaniu. Jako wyjątek należy potraktować sytuację, w której komornikowi zostanie

⁵ Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 364/16, Legalis.

przedstawiony niebudzący wątpliwości dowód, że ruchomość będąca we władaniu dłużnika jest własnością osoby trzeciej. W razie wykazania tej przesłanki komornik nie powinien dokonywać zajęcia danej ruchomości. Nie podlegają zatem zajęciu ruchomości, jeżeli z ujawnionych w sprawie okoliczności wynika, że nie stanowią one własności dłużnika (art. 845 § 2 zd. 2 k.p.c.)⁶. Następnie prof. A. Kościółek zaprezentowała uwagi poświęcone zasadom szacowania wartości ruchomości przez komornika oraz obligatoryjnego powołania biegłego, w celu wydania opinii w zakresie wartości zajętej ruchomości. Zasadniczo komornik dokonuje oszacowania w protokole zajęcia. Jeżeli jednak oszacowanie wartości zajętych ruchomości następuje po sporządzeniu protokołu zajęcia, komornik dokonuje tego oszacowania w drodze postanowienia (art. 853 § 5 k.p.c.).

Pierwszą część konferencji zwieńczył referat dr. Andrzeja Szeredy (Uniwersytet Łódzki), który dotyczył „Egzekucji sądowej z wydzielonej części zajętej nieruchomości”. Jak zauważył prelegent, wydzielenie części zajętej nieruchomości może nastąpić zarówno w zwykłym, jak i w uproszczonym trybie egzekucji z nieruchomości. Wydzielenie fizycznej części nieruchomości może oznaczać, że do tej części będą miały zastosowanie przepisy o uproszczonej egzekucji z nieruchomości. Unormowanie odnoszące się do wystawienia na licytację wydzielonej części zajętej nieruchomości pełni funkcję ochronną wobec majątku dłużnika. Przez pryzmat tej funkcji należy także patrzeć na czynności podejmowane przy wydzielaniu części nieruchomości. Prelegent zaznaczył, że wierzyciel może domagać się wydzielenia już we wniosku o wszczęcie egzekucji z nieruchomości, bądź we wniosku o dokonanie opisu i oszacowania. Wydzielenie może nastąpić również z urzędu, zaś komornik może samodzielnie postanowić o wydzieleniu części

⁶ Por. stanowisko SN wyrażone w wyroku SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 364/16, Legalis, w którym sąd ten uznał, że nie chodzi tu o rozstrzyganie przez komornika kwestii materialnoprawnych i badanie stosunku prawnego, w jakim pozostaje dłużnik do ruchomości, a jedynie o ocenę przedstawionych dowodów z punktu widzenia przesłanki „niebudzącej wątpliwości”.

nieruchomości. Treść art. 946 k.p.c. nie daje przy tym podstaw do uznania, że powinien on doprowadzić do wydzielenia w każdym przypadku, gdy tylko zachodzi choćby prawdopodobieństwo, że wartość części nieruchomości wystarczylaby na pokrycie egzekwowanych należności. Część nieruchomości, o której mowa w art. 946 k.p.c., powinna być rozumiana w zaznaczeniu funkcjonalnym. To zaś prowadzi do wniosku, że częścią nieruchomości w rozumieniu przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym może być tak idealny udział w nieruchomości, jak i część fizyczna – np. jedna z działek. W dalszej części wystąpienia poddano analizie pojęcie wydzielenia, które w odniesieniu do nieruchomości gruntowych wymagało wyjaśnienia podziału prawnego, wieczystoksięgowego i ewidencyjnego. Omówiono także możliwość dokonywania podziału nieruchomości do korzystania, zwanego podziałem *quo ad usum*. W ocenie prelegenta konstrukcja art. 946 k.p.c. oznacza nie tylko możliwość skierowania na licytację już istniejącej fizycznie wydzielonej części, ale też doprowadzenie do wydzielenia w stadium opisu i oszacowania. Komornik zaś jest legitymowany do doprowadzenia do geodezyjnego wydzielenia części fizycznej nieruchomości. Wydzielona działka czy budynek nie musi zatem istnieć w chwili przystępowania do opisu i oszacowania. Autor wystąpienia podkreślił, że właściwe jest takie ukształtowanie regulacji dotyczącej wydzielenia nieruchomości, aby umożliwić pełniejsze zaspokojenie egzekwujących wierzycieli. To zaś prowadzi do wniosku, by komornik był uprawniony do zbywania zajętej nieruchomości wyodrębnionymi częściami. W ocenie autora wystąpienia nie ma przeszkód, by – podobnie jak sąd decydujący o podziale nieruchomości – również komornik mógł to robić bez konieczności uzyskiwania zaświadczeń o samodzielności lokali, czy też decyzji administracyjnej zatwierdzającej podział nieruchomości gruntowej. Na zakończenie prelegent wskazał zakres zastosowania przepisu art. 946 k.p.c. do innych rodzajów egzekucji wymagających odpowiedniego stosowania przepisów o egzekucji z nieruchomości.

Drugą część konferencji moderowała prof. USz dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska (Uniwersytet Szczeciński). Jako pierwszy głos zabrał dr Andrzej Olaś (Uniwersytet Jagielloński), który zaprezentował referat na temat „Umorzenia sądowego postępowania egzekucyjnego po zmianach z 2019 r.”. Zasadniczymi wątkami poruszonymi przez prelegenta były: istota i ogólna charakterystyka umorzenia postępowania egzekucyjnego, zmiany wprowadzone z dniem 1 stycznia 2019 r. na mocy ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych oraz zmiany wprowadzone z dniem 21 sierpnia 2019 r. na mocy ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Dr A. Olaś podkreślił, że w postępowaniu egzekucyjnym umorzenie postępowania jest jednolitą formą zakończenia tego postępowania bez osiągnięcia jego celu. Na mocy zmian wprowadzonych z dniem 21 sierpnia 2019 r. na mocy nowelizacji z 4 lipca 2019 r. jednolitość instytucji umorzenia postępowania doznała dwóch istotnych wyłączeń, wynikających z regulacji zawartej w art. 804 § 2 i art. 804² § 2 k.p.c. Przepisy te wprowadzają nieznaną dotychczas szerszą konstrukcję odmowy wszczęcia egzekucji wskutek statuowanych w tych przepisach przeszkód o charakterze pierwotnym – tj. przedawnienia roszczenia po powstaniu tytułu wykonawczego oraz złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji przez podmiot niewskazany w tytule, który nie wykazał przejścia uprawnienia na jego osobę po powstaniu tytułu wykonawczego. Umorzenie postępowania egzekucyjnego, podobnie jak w postępowaniu rozpoznawczym, wiąże się ze zniweczeniem jego ewentualnych wcześniejszych wyników, ponieważ dokonane czynności egzekucyjne podlegają uchyleniu. Umorzenie nie pozbawia jednak wierzyciela możliwości wszczęcia ponownej egzekucji. Prelegent zaznaczył, że od 1 stycznia 2019 r. nastąpiło przekwalifikowanie dwóch dotychczasowych podstaw umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek na podstawy umorzenia z urzędu. Celem tego działania było wzmocnienie ochrony dłużnika oraz legalizmu poprzez obowiązek umorzenia postępowania przez organ egzekucyjny *ex officio*, niezależnie od wniosków stron, gdy uzyska

on wiedzę, że podstawa egzekucji (art. 776 k.p.c.) przestała istnieć, lub że prowadzenie postępowania egzekucyjnego – względnie egzekucja z określonego składnika – jest sprzeczne z tą podstawą. Następnie poddano analizie zagadnienie utraty mocy orzeczenia, na którym opiera się klauzula wykonalności. Autor wystąpienia podkreślił, że w praktyce w większości przypadków umorzenie postępowania z urzędu na podstawie art. 824 § 1 pkt 5 k.p.c. w dalszym ciągu będzie uzależnione od wykazania przez dłużnika, zainteresowanego tym rozstrzygnięciem, odpowiedniej inicjatywy polegającej na powołaniu się na zdarzenie będące przesłanką umorzenia – tj. pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, bądź uchylenie albo utratę mocy orzeczenia stanowiącego jego podstawę.

Pogłębione rozważania na temat „Zawieszenia i umorzenia postępowania egzekucyjnego co do świadczeń wymagalnych w przyszłości” przeprowadzone zostały przez dr Małgorzatę Malczyk (Uniwersytet Jagielloński). Prelegentka, po przeanalizowaniu podstawowych pojęć, jak egzekucja i postępowanie egzekucyjne, podkreśliła, że możliwe jest dochodzenie powtarzających się świadczeń przyszłych, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego. Na zasadzie wyjątku, przy spełnieniu trzech przesłanek, dozwolone jest dochodzenie świadczeń przyszłych jeszcze niewymagalnych. Po pierwsze, musi tu chodzić o świadczenie przyszłe, czyli niewymagalne w chwili wytoczenia powództwa; po drugie, świadczenia muszą mieć charakter świadczeń powtarzających się; zaś po trzecie, niedopuszczalność zasądzenia tych świadczeń musi wynikać z ustawy regulującej obowiązek świadczenia pozwanego, bądź z umowy stron. Dalsze rozważania skoncentrowane zostały na obligatoryjnym zawieszeniu postępowania na wniosek dłużnika w sytuacji opisanej w art. 820³ § 1 k.p.c. Jest to kolejny środek obrony formalnej dłużnika przed egzekucją, który przysługuje gdy egzekucja jest prowadzona w oparciu o orzeczenia wydane na posiedzeniu niejawnym albo na posiedzeniu jawnym, ale przeprowadzonym bez udziału dłużnika. W przypadku zawieszenia postępowania na podstawie art. 821 § 1 k.p.c., sąd może je uzależnić od złożenia przez dłużnika

zabezpieczenia, co jest wykluczone w przypadku unormowanym w art. 820³ k.p.c. Prelegentka zaznaczyła, że zadaniem komornika jest ustalenie miejsca zamieszkania dłużnika, dlatego art. 820³ k.p.c. nie ma zastosowania w sytuacji, gdy tytuł egzekucyjny został doręczony wadliwie, ale zachodzi zbieżność adresu, na który skierowano doręczenie w postępowaniu rozpoznawczym oraz adresu ustalonego przez komornika. W dalszej części wystąpienia M. Malczyk skoncentrowała się na przedmiocie umorzenia w świetle art. 883 § 2 k.p.c. Uznała ona, że tylko umorzenie postępowania egzekucyjnego może doprowadzić do konsekwencji procesowych, które chce wywołać dłużnik, składając wniosek na podstawie art. 883 § 2 k.p.c., tj. uchylenia czynności egzekucyjnych w tym zwłaszcza zajęcia, co jest wynikiem umorzenia postępowania (art. 826 k.p.c.). Referentka porównała przepisy art. 883 § 2 oraz art. 1083 k.p.c. Ostatni z tych przepisów dotyczy zawieszenia na żądanie dłużnika postępowania egzekucyjnego co do świadczeń alimentacyjnych. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego nie uchyła dokonanego zajęcia, jego skutki trwają nadal, zaś na wniosek dłużnika sąd wydaje postanowienie w przedmiocie uchylenia dokonanych zajęć egzekucyjnych. Rozwiązania w obu tych przepisach różnią się jednak od siebie. Nie ulega bowiem wątpliwości, że zwłoka dłużnika prowadzi do podjęcia zawieszonego postępowania. Ponadto zawieszenie nie wywołuje uchylenia zajęcia, dlatego w interesie dłużnika będzie zgłaszanie dodatkowo wniosku o uchylenie zajęcia, gdyż to ono daje dłużnikowi realną korzyść.

Dalsze rozważania prowadzone były przez dr Katarzynę Bombę (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) w zakresie „Skuteczności zajęcia wynagrodzenia za pracę w razie zawieszenia postępowania egzekucyjnego”. Prelegentka zaznaczyła, że art. 881 § 2 zd. 2 k.p.c. wskazuje jedynie przykładowy katalog przedmiotu egzekucji z wynagrodzenia za pracę. Równocześnie nie określa on w sposób autonomiczny pojęcia wynagrodzenia za pracę. Odnosząc się do pojęcia wynagrodzenia za pracę w Kodeksie pracy⁷ można wyróżnić pojęcie wynagrodzenia za pracę

⁷ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1040 ze zm.); dalej jako k.p.

sensu largo (art. 18^{3c} k.p.) oraz *sensu stricto* (Dział III k.p.). Wynagrodzenie za pracę jest to świadczenie roszczeniowe wynikające ze stosunku pracy, w zamian za wykonywaną pracę, ekwiwalentne, osobiste, obowiązkowe, okresowe, o charakterze majątkowym i przysparzającym. Prelegentka dokonała charakterystyki wynagrodzenia za pracę, odnosząc się do świadczeń typu gwarancyjnego, wypłacanych mimo niewykonywania pracy, które są zrównane w zakresie ochrony z wynagrodzeniem za pracę *sensu stricto*, oraz świadczenia ze stosunku pracy o charakterze pozawynagrodzeniowym. Ostatnie z tych świadczeń nie stanowi wynagrodzenia za pracę oraz zasadniczo nie korzysta z ochrony właściwej dla wynagrodzenia za pracę. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego⁸, do wypłat o statusie pozawynagrodzeniowym prelegentka zaliczyła: ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, nagrodę jubileuszową, odprawę pieniężną związaną ze stosunkiem pracy, świadczenia kompensacyjne, odszkodowania, zadośćuczynienie a także premię uznaniową (nagrodę). Prelegentka przedstawiła ograniczenia egzekucji z wynagrodzenia za pracę oraz ich wpływ na materialny skutek zajęcia. Wskazała na granice potrąceń w przypadku egzekucji świadczeń alimentacyjnych (do wysokości 3/5 wynagrodzenia) oraz w przypadku egzekucji innych należności (do wysokości 1/2 wynagrodzenia), wraz z określeniem kwoty wolnej od potrąceń. W dalszej części wystąpienia dr K. Bomba przedstawiła mechanizmy łagodzenia materialnoprawnych skutków zajęcia w razie zawieszenia postępowania egzekucyjnego. Poddała analizie skutki zawieszenia wobec dłużnika (art. 881 § 2, art. 884 § 4, art. 885, art. 886 § 2–4 k.p.c., art. 84 k.p.), wobec wierzyciela (art. 887 § 1 k.p.c.) oraz wobec dłużnika zajętej wierzytelności (art. 881 § 3 pkt 1, art. 882, art. 884 § 3–4 k.p.c.). Referentka zwróciła uwagę na trwałość skutków zajęcia wynagrodzenia za pracę w razie zawieszenia postępowania egzekucyjnego oraz zakres czynności komornika w okresie zawieszenia.

⁸ Uchwała SN(7) z dnia 7 stycznia 2013 r., II PZP 4/12, Legalis oraz wyroki SN z dnia: 29 stycznia 2007 r., II PK 181/06, Legalis; 21 października 2003 r., I PK 181/06, Legalis; 19 lutego 2004 r., I PK 271/03, Legalis.

Wskazała, że komornik przyjmuje środki z uprzednio dokonanego zajęcia i przekazuje je na rachunek depozytowy Ministra Finansów. Przyjęcie przez komornika środków w okresie zawieszenia jest sprzeczne z istotą zawieszenia postępowania.

Trzecią część konferencji moderował dr hab. Radosław Flejszar (Uniwersytet Jagielloński). Na początek tego panelu obrad głos zabrał prof. UŚ dr hab. Andrzej Torbus (Uniwersytet Śląski), który wygłosił referat na temat „Wpływu przedawnienia roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym na bieg postępowania egzekucyjnego”. Prelegent w ramach uwag wprowadzających wskazał na reguły badania przedawnienia. Roszczenie przedawnione w doktrynie prawa prywatnego opiera się na konstrukcji istnienia tzw. zobowiązania naturalnego, niezaskarżalnego roszczenia, którego nie można dochodzić oraz przymusowo wykonać. Następnie podjęto zagadnienie badania przedawnienia roszczenia w postępowaniu cywilnym. Co do zasady sąd bierze pod uwagę przedawnienie w przypadku na zarzut pozwanego (*excipiendo reus fit actor*). Wyjątek stanowią roszczenia konsumenckie, w przypadku których przedawnienie badane jest z urzędu (art. 117 § 2¹ k.c.). Prelegent poddał analizie przedawnienie w postępowaniu egzekucyjnym do momentu wejścia nowelizacji z dnia 4 lipca 2019 r. Zaznaczył, że skoro przedawnienie jest uwzględniane na zarzut dłużnika, dopiero jego skuteczne podniesienie rodzi przeszkodę do przymusowego wykonania. Przedawnienie może zostać podniesione jako podstawa powództwa opozycyjnego (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Jedynie bowiem sąd w postępowaniu rozpoznawczym, zachowując wszelkie wymogi sprawiedliwości proceduralnej i materialnej, jest w stanie dokonać prawidłowych ustaleń w przedmiotowym zakresie (co opiera się na założeniach art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 EKPCz). Z racji rozwiązań systemowych komornik nie jest upoważniony do badania zasadności obowiązku stwierdzonego tytułem wykonawczym (art. 804 § 1 k.p.c.). Po wejściu w życie nowelizacji z dnia 4 lipca 2019 r. przedawnienie jest badane z urzędu przez sąd w postępowaniu klauzulowym oraz zażaleniowym. Sąd odmawia nadania klauzuli

wykonalności, jeżeli z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie uległo przedawnieniu, chyba że wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia (art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Co do zasady, w okolicznościach art. 804 § 2 k.p.c., jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. Przedawnienie jest zatem badane z urzędu przez komornika w stadium po złożeniu wniosku o wszczęcie egzekucji, przez sąd w razie wniesienia skargi na czynności komornika oraz sąd w ramach nadzoru judykacyjnego. Przedawnienie jest również badane na zarzut przez komornika, przez sąd w razie wniesienia skargi na czynności komornika oraz przez sąd w ramach nadzoru judykacyjnego (art. 825 pkt 1¹ k.p.c.). Badanie przedawnienia na zarzut obejmuje również przypadki wniesienia powództwa ustalającego (art. 189 k.p.c.) oraz powództwa przeciwegzekucyjnego (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Odnosząc się do podstaw badania przedawnienia prof. A. Torbus wskazał, że komornik powinien ustalić fakt prawny przedawnienia wyłącznie w oparciu o określone podstawy takie jak: treść wniosku o wszczęcie egzekucji, tytuł wykonawczy (inny dokument będący podstawą egzekucji), zaś dodatkowo – opcjonalnie – dokument przedstawiony przez wierzyciela, który ma stanowić dowód nieprzedawnienia roszczenia. Brak takiego dokumentu nie prowadzi do wszczęcia postępowania naprawczego według art. 130 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., które z powołaniem na art. 804 § 2 k.p.c. jest w tym przypadku wykluczone. Nie jest możliwe uwzględnienie innych podstaw badania przedawnienia. Wyjątkowy charakter nakazu skorzystania z kompetencji do merytorycznego badania podstawy egzekucji przez komornika przekłada się na konieczność przedstawienia dokumentu niebudzącego wątpliwości co do przedawnienia. W razie wątpliwości należy przyjąć, że doszło do przedawnienia. W dalszej części wystąpienia prelegent omówił problemy wynikające z określenia terminu przedawnienia. Podkreślił, że po

wejściu w życie nowelizacji Kodeksu cywilnego (tj. 9.07.2018 r.) zgodnie z regułą intertemporalną wyrażoną w art. 5 ust. 2 zd. 1 ustawy z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw⁹, jeżeli zgodnie z ustawą zmienianą w art. 1 (czyli k.p.c.), w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, termin przedawnienia jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Jeżeli jednak przedawnienie, którego bieg terminu rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, nastąpiłoby przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienia wcześniej, to przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Kolejny prelegent, SSR Maciej Klonowski (Ministerstwo Sprawiedliwości), wygłosił referat pt. „Zakaz nadużycia prawa procesowego jako nowa zasada postępowania cywilnego”. Prelegent zaznaczył, że nie jest wystarczające wprowadzenie instytucji zapobiegających nadużyciu uprawnienia procesowego w określonych sytuacjach szczególnych, bowiem powinny zostać one sprowadzone do wspólnego mianownika w postaci klauzuli generalnej, tak, by było wiadomo jaki konkretnie czynnik powoduje poddanie danego zachowania sankcji. Nie należy łączyć klauzuli nadużycia uprawnienia procesowego (art. 4¹ k.p.c.) z klauzulą sprzeczności z dobrymi obyczajami (art. 3 k.p.c.), ponieważ mimo pewnego podobieństwa są to klauzule od siebie niezależne. Prelegent szczegółowo przedstawił ogólne kwestie dotyczące zasad prawa jako takich, nawiązując do poglądów J. Wróblewskiego, który wyróżnił dwa rodzaje reguł podstawowych – tj. zasady systemu prawa oraz normy prawne określane jako zasadnicze. Wskazał na poglądy zaprezentowane w tym zakresie przez S. Wronkowską, M. Zielińskiego oraz M. Ziemińskiego. Autorzy ci wyróżnili zasady opisowe, dyrektywne oraz wypowiedzi oceniające. W następnej kolejności odniósł się on do stanowiska R. Dworkina, W. Miszewskiego oraz W. Siedleckiego. W kolejnej części

⁹ Dz.U. z 2018 r., poz. 1104.

wystąpienia sędziego M. Klonowski skoncentrował się na zagadnieniu nadużycia prawa procesowego w postępowaniu egzekucyjnym. Wskazał, że pod pojęciem nadużycia w tym zakresie należy rozumieć działania, gdy składający wniosek wprowadzie formalnie opiera go na przyznanych mu przez ustawodawcę uprawnieniach, natomiast oczywistym w okolicznościach danej sprawy jest, że nie zmierza on do rzeczywistej ochrony jego praw w zakresie przewidzianym przez ustawodawcę, zaś samo działanie pozostaje w sprzeczności z wartościami takimi jak interes społeczny, czy interes prawny drugiej strony. To konkretna instytucja procesowa będzie decydować o skutkach działania kwalifikowanego jako nadużycie prawa procesowego. Tytułem przykładu prelegent wskazał na działania, takie jak: żądanie wszczęcia egzekucji co do znikomych należności (co powinno podlegać ocenie przez pryzmat niecelowości), obchodzenie przez dłużnika przepisów o ograniczeniach egzekucji (co powinno prowadzić do bezskuteczności procesowej takich działań), obchodzenie przepisów mających charakter imperatywny poprzez dokonywanie czynności dyspozytywnych ukierunkowanych na zniweczenie ich skutków (wniosek o zawieszenie postępowania w warunkach nakazujących umorzenie egzekucji, zmierzające do obejścia przepisów o umorzeniu na wniosek w kontekście kosztów), czy powtarzające się składanie skarg na czynności komornika wyłącznie w celu wstrzymania czynności egzekucyjnych (uzasadnienie decyzji o braku wstrzymania się z czynnością). Podsumowując swoje wystąpienie sędzia M. Klonowski zaznaczył, że z uwagi na doniosłość procesową mechanizmów zmierzających do poprawności procesowej działań podejmowanych w toku postępowania cywilnego, oraz nowych rozwiązań sankcjonujących nadużywanie praw procesowych, zasadnym jest wprowadzenie nowej naczelnej zasady postępowania cywilnego w postaci zasady zakazu nadużycia prawa procesowego.

Tezy zaprezentowane w referacie sędziego M. Klonowskiego wywołały burzliwą dyskusję. Głos zabrali w szczególności: prof. dr hab. Andrzej Marciniak, prof. USz dr hab. K. Flaga-Gieruszyńska, prof. UŁ

dr hab. R. Kulski, prof. UŚ dr hab. A. Torbus. Główne zastrzeżenia podniesione w tej części dyskusji sprowadzały się do błędnego wyodrębnienia zasady procesowej w postaci zakazu nadużycia prawa procesowego cywilnego. Z samej systematyki Kodeksu postępowania cywilnego nie sposób bowiem wyprowadzać dopuszczalności wyróżnienia kolejnych zasad procesowych, w tym zasad naczelných. Dyskutanci zaznaczyli, że zamieszczenie zakazu nadużycia prawa procesowego w art. 4¹ k.p.c., a więc wśród przepisów ogólnych, nie stanowi trafnego uzasadnienia dla stanowiska prelegenta. Podążając bowiem takim torem argumentacji można byłoby postulować wprowadzenie szeregu innych, dodatkowych zasad procesowych, jak np. zasada mocy prejudycjalnej wyroków skazujących wydanych w postępowaniu karnym. Wprowadzenie przepisu art. 4¹ k.p.c. w drodze nowelizacji tej ustawy z 4 lipca 2019 r. nie było ponadto niezbędne, w świetle obowiązywania art. 3 k.p.c. Wykładnia ostatniego z tych przepisów, przeprowadzona zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie, sprowadzała się do ukształtowania zakazu nadużycia prawa procesowego. Instytucja nadużycia prawa procesowego była zatem znana wcześniej, tj. w okresie sprzed nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 4 lipca 2019 r., i została wyprowadzona z zakazu działania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami (art. 3 k.p.c.). Wskazano również, że od nadużycia prawa procesowego należy odróżnić działania bezprawne. W przypadku nadużycia prawa procesowego mamy do czynienia z działaniem podejmowanym na podstawie prawa i zgodnym z prawem, lecz w celu niegodziwym. Czym innym jest natomiast działanie sprzeczne z prawem, które nie znajduje podstawy prawnej, a tym samym nie kwalifikuje się jako nadużycie prawa procesowego.

Zwieńczenie merytorycznych rozważań stanowił referat dr Moniki Rejdak (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), pt. „Zajęcie przez komornika sądowego środków dowodowych w sprawach o naruszenie praw własności intelektualnej – założenie konstrukcyjne”. Prelegentka oparła swoje wystąpienie na projekcie zmian Kodeksu postępowania cywilnego, który miałby wprowadzić kolejne odrębne postępowanie

cywilne w sprawach z zakresu praw własności intelektualnej, a także nową kategorię sądów szczególnych z zakresu praw własności intelektualnej, tj. sądów okręgowych i apelacyjnych. Wzorem omawianego projektu nowelizacji stały się instytucje europejskie. W pierwszej kolejności odniesiono się do genezy tytułowego zagadnienia w postaci instytucji zabezpieczenia dowodów (art. 310–315 k.p.c.). Źródłem tytułowego zagadnienia są w szczególności przepisy dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 kwietnia 2004 r.¹⁰ w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej w związku z przepisami rozporządzenia Nr 1215/2012 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona)¹¹. Polski ustawodawca implementował tę Dyrektywę w 2007 r., wprowadzając stosowne przepisy w ustawach szczególnych dotyczących praw własności intelektualnej. Dyrektywa w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej koncentruje się na przypadku naruszenia tych praw oraz środkach egzekwowania w stosunku do praw naruszonych (art. 6–12 tej Dyrektywy). Ustawodawca unijny wyraźnie rozróżnił zabezpieczenie dowodów, rozumiane jako wcześniejsze przeprowadzenie postępowania dowodowego z uwagi na ryzyko grożące dowodom w trybie postępowania rozpoznawczego, od środków zabezpieczających i tymczasowych, które są wykonywane w trybie postępowania egzekucyjnego. Jeśli chodzi o charakter instytucji zabezpieczenia dowodów jest to instytucja, której celem jest w szczególności dokonanie fizycznego zajęcia środków dowodowych (w tym dokumentów zawierających informacje o naruszeniach prawa). Jest to środek zabezpieczenia, który może być jednak rozważany w dwóch postaciach – po pierwsze, w ramach zajęcia fizycznego przedmiotów, rzeczy materialnych zawierających informacje o naruszeniu prawa, zaś w drugiej postaci jako zajęcie opisowe na wzór protokołu stanu faktycznego. Prelegentka wskazała,

¹⁰ Dz.Urz. UE L Nr 157, s. 45.

¹¹ Dz.Urz. UE L Nr 351, s. 1.

że instytucja zabezpieczenia dowodów jest doskonale znana w prawie francuskim, gdzie zdecydowana większość postępowań cywilnych rozpoczyna się od zabezpieczenia (zajęcia) dowodów. Projekt zmian w zakresie zabezpieczenia dowodów został złożony w Sejmie w dniu 30 października 2019 r.

Po zakończeniu referatów, wznowiono dyskusję. Koncentrowała się ona m.in. na zagadnieniach praktycznych wyłaniających się na tle postępowania egzekucyjnego w przypadku, gdy nieruchomość jest zajęta przez wody płynące. Odnoszono się dalej do postulatu prowadzenia procedury wydzielenia lokali przez komornika na wzór stosownego uprawnienia zastrzeżonego dla sądu, a także do problemów rysujących się na kanwie zagadnień właściwości komornika oraz przedawnienia roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym. W kwestii tych problemów głos zabierali dr A. Szereda, prof. R. Flejszar, prof. A. Torbus, prof. K. Flaga-Gieruszyńska, dr A. Olaś. Pojawiały się również uwagi skoncentrowane na statusie i roli komornika, która zbliża się do pozycji *quasi* sędziego, zatarciu granic między egzekucją a postępowaniem rozpoznawczym oraz poważnym problemie braku równowagi stron w postępowaniu egzekucyjnym.

Tytułem podsumowania głos zabrał prof. dr hab. A. Marciniak, który dokonał uroczystego zamknięcia konferencji oraz syntetycznego podsumowania wszystkich tegorocznych ogólnopolskich konferencji naukowych współorganizowanych przez Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy przy Krajowej Radzie Komorniczej. Są to bowiem konferencje cieszące się wyjątkowym zainteresowaniem, poruszające aktualną problematykę sądowego postępowania egzekucyjnego w okresie poważnych przeobrażeń legislacyjnych. Profesor podziękował prelegentom oraz wszystkim obecnym za udział w tej konferencji, zaś szczególne podziękowania skierował w stronę organizatorów tej konferencji, zwłaszcza przedstawicieli Izby Komorniczej w Krakowie.

Kompleksowy zbiór przepisów

opracowany specjalnie dla komorników
i kancelarii komorniczych

Nie zwlekaj i odwiedź
stronę Wydawnictwa Currenda
www.sklep.currenda.pl

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 3/2020

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75
faks: +48 58 712 90 65
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl/przegląd
www.sklep.currenda.pl

Nakład PPE: 600 egz.

Cena: 71 zł